

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**UVAJANJE MEDNARODNEGA STANDARDA RAČUNOVODSKEGA
POROČANJA 9 IN S TEM POVEZANI IZZVI ZA BANKE**

Ljubljana, september 2016

MONIKA JERAS

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Monika Jeras, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Uvajanje mednarodnega standarda računovodskega poročanja 9 in s tem povezani izzivi za banke, pripravljena v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Markom Košakom,

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ZGODOVINA NOVEGA STANDARDA MSRP 9 FINANČNI INSTRUMENTI . 2	
1.1 Faza I: Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov	3
1.2 Faza II: Oslabitev finančnih instrumentov	3
1.3 Faza III: Obračunavanje varovanja pred tveganjem.....	4
1.4 Razlogi za nadomestitev MRS 39 z MSRP 9 in glavne razlike	4
2 VSEBINA MEDNARODNEGA STANDARDA RAČUNOVODSKEGA POROČANJA 9 FINANČNI INSTRUMENTI	6
2.1 Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov	6
2.1.1 Poslovni model.....	7
2.1.1.1 Poslovni model z namenom pridobivanja denarnih tokov	8
2.1.1.2 Poslovni model z namenom pridobivanja pogodbenih denarnih tokov in trgovanja.....	9
2.1.1.3 Ostali poslovni modeli.....	9
2.1.2 Značilnosti denarnih tokov.....	10
2.1.2.1 Merjenje finančnih sredstev po odplačni vrednosti.....	11
2.1.2.2 Merjenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa.....	13
2.1.2.3 Merjenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti preko poslovnega izida	13
2.1.3 Razvrstitev finančnih obveznosti	14
2.1.4 Vgrajeni izvedeni finančni instrumenti.....	14
2.1.5 Prerazvrstitev finančnih sredstev	15
2.1.6 Razkritja	15
2.2 Oslabitev finančnih instrumentov.....	16
2.2.1 Pričakovane kreditne izgube	16
2.2.2 Razlike med modelom nastalih izgub in modelom pričakovanih izgub	17
2.2.3 Lastnosti 3-stopenjskega modela priznavanja pričakovanih kreditnih izgub.....	18
2.2.3.1 Pomembno povečanje kreditnega tveganja	19
2.2.3.2 Način merjenja pričakovanih izgub.....	23
2.2.4 Izpostavljeni problemi.....	28
2.2.4.1 Uporaba enega ali več scenarijev	29
2.2.4.2 Pomen efektivne obrestne mere	30
2.3 Obračunavanje varovanja pred tveganjem	32
2.3.1 Nespremenjene zahteve glede na MSR 39.....	32
2.3.2 Novosti na področju obračunavanja varovanja pred tveganjem	33
2.3.3 Slabosti glede na MRS 39.....	35

3	IZZIVI BANK PRI IMPLEMENTACIJI MSRP 9	36
3.1	Časovni okvir implementacije.....	37
3.2	Obseg oziroma baze podatkov	37
3.3	Metodološki okvir	37
3.4	Modeliranje pričakovanih kreditnih izgub	38
3.5	Finančni učinki	38
3.6	Zahteve po razkritju	39
3.7	Informacijski sistemi	39
3.8	Določitev prednostnih nalog	40
4	NALOGE BANKE SLOVENIJE V ZVEZI Z IMPLEMENTACIJO MSRP 9... 41	
4.1	Vprašalnik v zvezi z implementacijo MSRP 9.....	42
4.2	Akcijski načrt implementacije MSRP 9	43
	SKLEP.....	44
	LITERATURA IN VIRI.....	46
	PRILOGE	
	KAZALO TABEL	
	Tabela 1: Določitev efektivne obrestne mere (EOM)	12
	Tabela 2: Odplačna vrednost in obrestni prihodki obveznice	12
	Tabela 3: Bonitetno ocenjevanje danih posojil	23
	Tabela 4: Ocenjevanje pomembnega povečanja kreditnega tveganja.....	23
	Tabela 5: Izračun 12-mesečne in vseživljenjske kreditne izgube	25
	Tabela 6: Začetno pripoznanje finančnega instrumenta v poslovnih knjigah	26
	Tabela 7: Knjiženje spremembe poštene vrednosti finančnega instrumenta	26
	Tabela 8: Knjiženje prodaje finančnega instrumenta	27
	Tabela 9: Nelinearno razmerje med stopnjami brezposelnosti in kreditnimi izgubami.....	29
	KAZALO SLIK	
	Slika 1: Postopek za določanje razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov	7
	Slika 2: 3-stopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub in prehod med stopnjami	19
	Slika 3: Pričakovane kreditne izgube po MSRP 9	21
	Slika 4: Načini ocenjevanja verjetnosti neplačila.....	24

UVOD

Vztrajno se približuje 01.01.2018, ki je s strani Odbora za mednarodne računovodske standarde (angl. *International Accounting Standard Board*, v nadaljevanju IASB) določen za začetek uporabe novega mednarodnega standarda računovodskega poročanja v svojem poslovanju. Končna verzija Mednarodnega standarda računovodskega poročanja 9 (angl. *International Accounting Standard 9*, v nadaljevanju MSRP 9) je bila objavljena julija 2014. Računovodski regulativni odbor (angl. *Accounting Regulatory Committee*, v nadaljevanju ARC) je 27.06.2016 podal pozitivno mnenje o sprejetju MSRP 9 v Evropski uniji (v nadaljevanju EU). Osnutek uredbe je bil predložen v pregled Evropskemu parlamentu in Svetu EU za obdobje treh mesecev. Če s strani zakonodajalcev ne bo ugovorov, bo uredba sprejeta oktobra 2016 (KPMG, 2016b).

MSRP 9 bo nadomestil sedaj veljavni Mednarodni računovodski standard 39 (angl. *International Accounting Standard*, v nadaljevanju MRS 39). Novi standard je nastal kot odgovor na posledice, ki jih je povzročila svetovna gospodarska kriza. V tej krizi so se predvsem banke morale soočiti s precejšnjimi izgubami. MSRP 9 poenostavlja in odpravlja pomanjkljivosti MSR 39. S tem se skuša izogniti izgubam ob morebitni novi gospodarski krizi. Standard je sestavljen iz treh področij: razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov, oslabitve finančnih instrumentov ter varovanje pred tveganjem (Ernst & Young, 2014).

MSRP 9 bo imel največji vpliv na spremembe pri bankah in drugih finančnih institucijah zaradi raznovrstnosti in velikega števila finančnih sredstev. Novi standard namreč prinaša spremembe v merjenju in razvrščanju finančnih sredstev. Temeljna novost je model pričakovanih izgub, ki bo nadomestil model nastale izgube. To pomeni, da bodo banke že ob prvem pripoznanju finančnega sredstva morale oceniti kreditno izgubo. Po obstoječem MSR 39 se izguba pripozna šele ob dejanskem nastanku.

Namen naloge je s pomočjo strokovne literature in virov predstaviti MSRP 9 in poiskati izzive, s katerimi se banke srečujejo pri uvajanju MSRP 9. Cilj naloge je predstaviti nov računovodski standard MSRP 9, poudariti bistvene razlike v primerjavi z MSR 39 in opisati izzive, s katerimi se srečujejo banke pri uvedbi novega standarda v svoje poslovanje.

V prvem poglavju bom na kratko predstavila zgodovinski potek nastanka novega standarda in glavne razlike s sedaj veljavnim MSR 39, ki jih lahko razvrstimo v tri sklope. Vpeljan je nov model razvrščanja in merjenja, ki temelji na poslovnem modelu podjetja in značilnostih pogodbeno dogovorjenih denarnih tokov za posamezna finančnega sredstva. Drugi sklop sprememb se odraža v oslabitvah finančnih instrumentov, in sicer je temeljna sprememba zamenjava modela nastalih izgub (angl. *incurred loss model*) z modelom pričakovanih izgub (angl. *expected loss model*). Tretji sklop sprememb zajema

učinkovitejše obračunavanje varovanj pred tveganji. Sprva je bilo v prenavo zajeto tudi obračunavanje makro varovanj pred tveganji, ki pa je sedaj ločen aktivni projekt in trenutno ni del MSRP 9.

Drugo poglavje je namenjeno vsebini MSRP 9. Zamenjava MRS 39 z MSRP 9 zajema tri področja: razvrščanje in merjenje, oslabitev ter obračunavanje varovanja pred tveganjem. V tem poglavju bo podrobneje predstavljeno vsako področje posebej. Prva faza razvrščanje in merjenje opredeljuje merjenje finančnih sredstev s tremi kategorijami, in sicer merjenje po odplačni vrednosti, merjenje po pošteni vrednosti preko poslovnega izida (angl. *Fair Value Through Profit&Loss*, v nadaljevanju FVTPL) ter novo kategorijo, merjenje po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (angl. *Fair Value Through Other Comprehensive Income*, v nadaljevanju FVTOCI). Na področju oslabitev finančnih instrumentov se model nastale izgube nadomesti z modelom pričakovane izgube. Predstavljen je 3-stopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub ter prehajanje med njimi. Tretje področje zamenjave MRS 39 z MSRP 9 zajema obračunavanje varovanja pred tveganjem. Novi model bolje usklajuje obračunavanje varovanja pred tveganjem z dejavnostmi upravljanja tveganj v bankah.

Tretje poglavje je namenjeno izzivom in težavam bank pri implementaciji MRSP 9. Nekatere težave so sicer izpostavljene že v drugem poglavju, preostali izzivi pa imajo mesto v tretjem poglavju.

V četrtem poglavju so predstavljene naloge Banke Slovenije pri implementaciji standarda. Te naloge so predvsem spremljanje implementacije MSRP 9 pri bankah ter spremembe oziroma dopolnitve podzakonskih aktov ter prilagoditev sistema poročanja. V tem poglavju sta na kratko predstavljena tudi vprašalnik in akcijski načrt spremljanja uvedbe MSRP 9 Evropskega bančnega organa (angl. *European Banking Authority*, v nadaljevanju EBA) v bankah na področju Evropske unije.

Naloga se zaključi s sklepom, kjer navajam bistvene poudarke v zvezi s težavami, s katerimi se soočajo banke pri uvedbi novega standarda.

Pri pisanju diplomske naloge sta uporabljeni deskriptivna metoda, ki zajema opisovanje dejstev na področju MSRP 9, in delno tudi komparativna metoda, s katero so podane bistvene razlike med novim standardom MSRP 9 in trenutno veljavnim MSR 39.

1 ZGODOVINA NOVEGA STANDARDA MSRP 9 FINANČNI INSTRUMENTI

Med svetovno finančno in gospodarsko krizo leta 2008 so se pokazale številne slabosti trenutno veljavnih računovodskih standardov. Zato se je IASB odločil za projekt, s katerim se bo obstoječi Mednarodni računovodski standard MRS 39 Finančni instrumenti:

Pripoznavanje in merjenje nadomestil z novim standardom Mednarodni standard računovodskega poročanja 9 Finančni instrumenti (BDO, 2014).

Projekt vsebuje tri faze, in sicer:

- faza I: Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov (angl. *Classification and measurement*),
- faza II: Oslabitev finančnih instrumentov (angl. *Impairment*),
- faza III: Obračunavanje varovanja pred tveganjem (angl. *Hedge accounting*).

Na začetku je z IASB sodeloval tudi Odbor za ameriške standarde računovodskega poročanja (angl. *Financial Accounting Standards Board*, v nadaljevanju FASB), vendar se je kasneje umaknil iz skupnega projekta. FASB se je namreč odločil za bolj omejene spremembe v razvrščanju in merjenju finančnih instrumentov in za razvoj modela oslabitev finančnih sredstev, ki bi bil bolj specifičen za ameriške razmere (BDO, 2014).

V nadaljevanju poglavja je na kratko predstavljena zgodovina posamezne faze.

1.1 Faza I: Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov

IASB je novembra 2009 objavil prvi osnutek MSRP 9, ki je vseboval zahteve glede razvrščanja in merjenja finančnih sredstev. Za zmanjšanje kompleksnosti pri obračunavanju finančnih sredstev je le-ta vseboval samo dve kategoriji za razvrščanje in merjenje, in sicer pošteno vrednost in odplačno vrednost. Prvi osnutek je bil potem dopolnjen v oktobru 2010 z računovodskimi zahtevami za finančne obveznosti. Večina zahtev za razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov je bilo prenesenih iz MRS 39 in so ostale nespremenjene. Nove zahteve so bile objavljene za računovodsko obravnavanje sprememb poštene vrednosti finančnih obveznosti, ki se nanašajo na področje lastnega kreditnega tveganja. O uvedbi samo dveh kategorij za razvrščanje in merjenje finančnih sredstev je bilo podanih veliko kritik, da ne odražata dejanskih načinov upravljanja finančnih sredstev. Zaradi tega je bila v letu 2014 dodana nova kategorija merjenja, in sicer merjenje po poštenu vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (FVTOCI) (PwC, 2014; Grand Thornton, 2015).

1.2 Faza II: Oslabitev finančnih instrumentov

Marca 2013 je bil predstavljen osnutek ED/2013/3 Finančni instrumenti: Pričakovane kreditne izgube (angl. *Exposure Draft ED/2013/3 Financial Instruments: Expected Credit Losses*), v katerem je bil predlagan 3-stopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub. Objava osnutka ED/2013/3 je sledila dvema predhodnima objavama predloga o modelu pričakovanih kreditnih izgub. Potreba po dodatnih spremembah se je

pokazala po izstopu FASB iz skupnega projekta (BDO, 2014).

1.3 Faza III: Obračunavanje varovanja pred tveganjem

Model obračunavanja varovanja pred tveganjem v MRS 39 je bil deležen kritik, da so pravila preveč kompleksna in da ne odraža aktivnosti upravljanja s tveganji v bankah. Zato je IASB novembra 2013 objavil MSRP 9 (2013), v katerega je dodal nov model obračunavanja varovanja pred tveganjem. Ta model je lažji za izvajanje in bolje povezuje aktivnosti upravljanja s tveganji v bankah (BDO, 2014).

Zaradi kompleksnosti teme se je IASB odločil razdeliti fazo III: Obračunavanje varovanja pred tveganjem v dva ločena delovna projekta:

- splošno obračunavanje varovanja pred tveganjem (angl. *General hedge accounting*),
- makro obračunavanje varovanja pred tveganjem (angl. *Macro hedge accounting*).

Prvi delovni projekt faze III Splošno obračunavanje varovanja pred tveganjem je bil zaključen z objavo leta 2013. Makro obračunavanje varovanja pred tveganjem pa je aktiven projekt. IASB je aprila 2014 objavil dokument za razpravo in pričakuje se, da bodo zahteve o makro obračunavanju pred tveganjem izdane kot ločen standard (BDO, 2014).

IASB je 24.07.2014 objavil končno verzijo MSRP 9, ki vsebuje vse ti faze: razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov, oslabitve finančnih instrumentov in obračunavanje varovanja pred tveganjem (PwC, 2014).

Zaradi različnih pogledov in mnenj glede vsebine novega standarda so bila pogajanja dolgotrajna in zato se je začetek uporabe MSRP 9 trikrat prestavil. Prvi datum je bil določen za 01.01.2013, zatem je bil začetek uporabe preložen na 01.01.2015, tretji in hkrati zadnji datum za začetek uporabe pa je 01.01.2018 (PwC, 2014).

1.4 Razlogi za nadomestitev MRS 39 z MSRP 9 in glavne razlike

Razlog za nadomestitev MRS 39 z novim standardom MSRP 9 je poenostavitev in odprava pomanjkljivosti predhodnega standarda, boljši prikaz dejanskih gospodarskih razmer v izkazih ter prikaz učinkovitosti upravljanja s tveganji, zagotovitev pravočasnih in smiselnih podatkov za uporabnike. Razlog je tudi enotna podlaga za merjenje izgube zaradi oslabitev finančnih instrumentov in boljši prikaz sprememb kreditnega tveganja. Eden iz med razlogov za prenovo standarda je bil tudi poizkus zблиževanja z ameriškimi splošno sprejetimi računovodskimi načeli (angl. *United States Generally Accepted Accounting Principles*, v nadaljevanju US GAAP). Kot je bilo že napisano, zблиževanje z ameriškimi splošno sprejetimi računovodskimi načeli ni bilo doseženo, saj se je FASB umaknil iz skupnega projekta (KPMG, 2014).

Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov je bilo eno izmed področij MRS 39, ki je v času svetovne finančne in gospodarske krize prejelo največ kritik. IASB si je zato prizadeval, da bi se kompleksnost razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov zmanjšala (Grand Thornton, 2015).

Po MRS 39 obstajajo 4 kategorije finančnih sredstev, in sicer:

- finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida (angl. *Fair Value Through Profit&Loss*, v nadaljevanju FVTPL),
- finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo,
- posojila in terjatve,
- finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo.

Po novem pa se finančna sredstva delijo v 3 kategorije:

- finančna sredstva, merjena po odplačni vrednosti,
- finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (FVTOCI),
- finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti preko poslovnega izida (FVTPL).

Razvrščanje in merjenje bo temeljilo na testiranju poslovnega modela in testiranju pogodbenih denarnih tokov (Grand Thornton, 2015).

Naslednje področje največjih kritik MRS 39 je v poznem pripoznanju kreditnih izgub oziroma premalo kreditnih izgub se je pripoznalo prepozno (angl. *too little too late*). Po MRS 39 se pripoznanje kreditnih izgub namreč zahteva šele, ko do njih dejansko pride. Poleg tega MRS 39 zahteva različne ukrepe oslabitev za podobna sredstva glede na njihovo razvrstitev. Temeljna sprememba pri oslabitvah finančnih instrumentov je zamenjava modela nastalih izgub (angl. *incurred loss model*) z modelom pričakovanih izgub (angl. *expected loss model*). Pripoznanje pričakovanih kreditnih izgub bo prineslo večjo stanovitnost računovodskih izkazov bank, saj se bodo izgube pripoznavale bolj enakomerno skozi življenjsko dobo finančnega sredstva (Grand Thornton, 2016).

Tudi model obračunavanja varovanja pred tveganjem v MRS 39 je bil deležen kritik, in sicer da so pravila preveč kompleksna in da ne odraža aktivnosti upravljanja s tveganji v bankah. Kompleksnost pravil je mnogim bankam povzročala težave pri njihovi uporabi, druge pa je celo odvrnila od njihove uporabe. Nove zahteve bodo olajšale izvajanje obračunavanja varovanja pred tveganjem in bolje povezovale aktivnosti upravljanja s tveganji v bankah (Grand Thornton, 2016).

2 VSEBINA MEDNARODNEGA STANDARDA RAČUNOVODSKEGA POROČANJA 9 FINANČNI INSTRUMENTI

IASB je 24.07.2014 objavil končno verzijo MSRP 9, ki nadomešča MRS 39 in vse predhodno objavljene osnutke MSRP 9. Datum začetka obvezne uporabe je 01.01.2018. ARC je 27.06.2016 podal pozitivno mnenje o sprejetju MSRP 9 v EU. Osnutek uredbe je bil predložen v pregled Evropskemu parlamentu in Svetu EU za obdobje treh mesecev. Če s strani zakonodajalcev ne bo ugovorov, bo uredba sprejeta oktobra 2016 (KPMG, 2016b).

Zamenjava MRS 39 z MSRP 9 zajema tri področja:

- razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov,
- oslabitve finančnih instrumentov,
- obračunavanje varovanja pred tveganjem.

V nadaljevanju sledi opis posameznega področja MSRP 9.

2.1 Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov

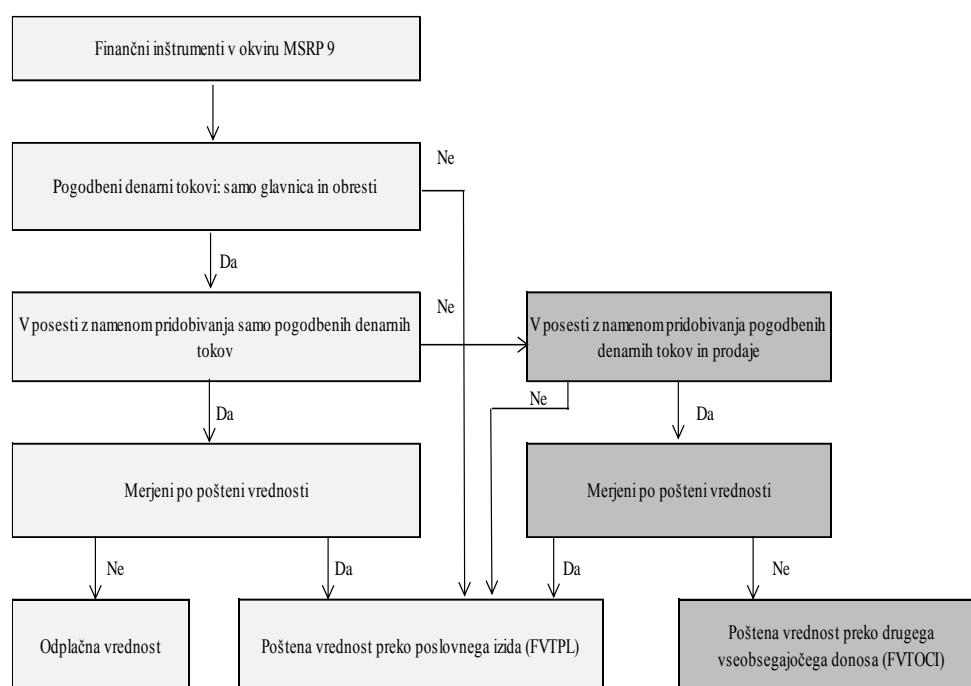
Razvrščanje in merjenje je prvo področje MSRP 9, ki nadomešča sedanje kriterije merjenja po MRS 39 z naslednjimi tremi kategorijami:

- finančna sredstva, merjena po odplačni vrednosti,
- finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (FVTOCI),
- finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti preko poslovnega izida (FVTLP).

Razvrščanje in merjenje bo temeljilo na testiranju poslovnega modela upravljanja s finančnimi sredstvi in testiranju pogodbenih denarnih tokov (Grand Thornton, 2015).

Slika 1 prikazuje tri glavne kategorije merjenja ter kako test poslovnega modela in test značilnosti denarnih tokov določata primerno kategorijo.

Slika 1: Postopek za določanje razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov

Vir: IFRS, Project Summary: IFRS 9 Financial Instruments. 2014, str. 7.

Podrobnejši opis poslovnega modela in značilnosti denarnih tokov ter posameznih kategorij razvrščanja in merjenja sledi v nadaljevanju.

2.1.1 Poslovni model

Poslovni model po MSRP 9 določa, kako banka upravlja svoja finančna sredstva z namenom ustvarjanja denarnih tokov. Poslovni model določi ključno poslovodno osebje. Opredelitev pojma ključno poslovodno osebje po MRS 24 – Razkrivanje povezanih strank je, da so to tisti posamezniki, ki imajo posredno ali neposredno oblast in odgovornost na področju načrtovanja, usmerjanja in nadziranja dejavnosti banke, vključno z vsemi poslovodji banke (izvršnimi in drugimi) (Grand Thornton, 2015).

Poslovni model se določa za skupino oziroma portfelj finančnih sredstev in ne za vsak posamezen finančni instrument. Banka ima lahko več kot en poslovni model. Banka ima, na primer, lahko portfelj naložb s ciljem pridobivanja pogodbenih denarnih tokov in drug portfelj naložb, ki ga upravlja za trgovanje, da realizira spremembe poštene vrednosti (Kadunc, 2016b).

Poslovni model se lahko spremlja preko dejavnosti, ki jih banka opravlja za dosego svojega poslovnega cilja. Te aktivnosti so lahko: ocenjevanje učinkovitosti poslovnega modela in interno poročanje, tveganje, ki vpliva na učinkovitost poslovnega modela in upravljanje teh tveganj ter kako je vodilno osebje nagrajeno (Grand Thornton, 2015).

Določanje poslovnega modela vključuje pričakovanja o prihodnjih ukrepih banke, ki pa ne smejo temeljiti na scenarijih, za katere banka upravičeno pričakuje, da se ne bodo zgodili (na primer: scenariji stresnih testov so pri določitvi modela izključeni) (Grand Thornton, 2015).

Kot že napisano, je poslovni model odvisen od namena upravljanja finančnih sredstev. Namen upravljanja s sredstvi je lahko:

- pridobivanje pogodbenih denarnih tokov (angl. *hold to collect*),
- pridobivanje pogodbenih denarnih tokov in trgovanje (angl. *hold to collect and sell*),
- ostali poslovni modeli.

V nadaljevanju sledi opis posameznih vrst poslovnih modelov.

2.1.1.1 Poslovni model z namenom pridobivanja denarnih tokov

Kot že samo ime pove, je namen upravljanja finančnih sredstev za pridobivanje pogodbenih denarnih tokov skozi življenjsko dobo teh sredstev. Poslovni model z namenom pridobivanja denarnih tokov ne zahteva, da ima banka vsa finančna sredstva v posesti do njihove zapadlosti. To pomeni, da lahko pride tudi do prodaje finančnih sredstev. Vendar, če so te prodaje pogoste, mora banka oceniti, ali je prodaja skladna s ciljem poslovnega modela. Ocena mora vsebovati razlog prodaje, pričakovano pogostost prodaje in ali so sredstva, ki se prodajajo, blizu zapadlosti (BDO, 2014).

Primeri prodaje, ki niso v nasprotju s poslovnim modelom z namenom pridobivanja denarnih tokov, so naslednji (BDO, 2014):

- prodaja finančnega sredstva blizu njegove zapadlosti, kar pomeni, da je majhna razlika med pošteno vrednostjo preostalih pogodbenih denarnih tokov in denarnimi tokovi, ki izhajajo iz prodaje,
- prodaja finančnega sredstva kot posledica nepredvidenih potreb po financiranju,
- prodaja finančnega sredstva zaradi pomembnega notranjega prestrukturiranja ali poslovne združitve,
- prodaja finančnega sredstva zaradi pomislekov o izterljivosti pogodbenih denarnih tokov oziroma prodaja ob povečanju kreditnega tveganja.

Pri ugotavljanju, kako so bili doseženi zastavljeni cilji banke glede upravljanja finančnih sredstev in kako so bili realizirani denarni tokovi, je potrebno upoštevati pretekle podatke o prodaji in prihodnje napovedi o prodaji. Pri ocenjevanju preteklih prodaj mora banka upoštevati razloge za to prodajo, čas, pogostost in vrednost teh prodaj. Prav tako mora takratne pogoje primerjati s trenutnimi razmerami (Grand Thornton, 2015).

V primerih, ko pa so prodaje finančnih sredstev pogoste in pomembnih vrednosti, bo banka morala oceniti, ali in kako so te prodaje v skladu s ciljem banke glede upravljanja s finančnimi sredstvi in kako so bili realizirani denarni tokovi. Povečanje pogostosti in vrednosti prodaje ni nujno neskladno s ciljem poslovnega modela z namenom pridobivanja denarnih tokov, če banka lahko pojasni razloge za prodajo in dokaže, da te prodaje ne odražajo sprememb v poslovnem modelu banke. V takšnih primerih bodo banke morale same presoditi, ali so prodaje v skladu s poslovnim modelom z namenom pridobivanja denarnih tokov, saj v MSRP 9 ni navodil za ocenjevanje takšnih situacij (Grand Thornton, 2015).

Omogočanje prodaj, ki niso pogoste, ne da bi se s tem ogrozila možnost za merjenje finančnih sredstev po odplačni vrednosti po MSRP 9, je bistvena razlika v primerjavi s kategorijo v posesti do zapadlosti v plačilo v skladu z MRS 39. Kategorija v posesti do zapadlosti v plačilo sankcionira banke s prepovedjo uporabe te kategorije za dve leti, razen v strogo omejenih okoliščinah, če banka proda več kot nepomemben znesek finančnih sredstev, ki so razvrščena v kategorijo v posesti do zapadlosti v plačilo, pred njihovo zapadlostjo (BDO, 2014).

2.1.1.2 Poslovni model z namenom pridobivanja pogodbenih denarnih tokov in trgovanja

Naslednji poslovni model opredeljen v MSRP 9 je poslovni model z namenom pridobivanja pogodbenih denarnih tokov in trgovanja. V tem primeru ključno poslovodno osebje določi, da sta tako pridobivanje denarnih tokov kot tudi trgovanje sestavna dela za doseganje cilja poslovnega modela. MSRP 9 ne določa mejne vrednosti ali pogostosti prodaje, ki se mora zgoditi v tem poslovnem modelu, saj je prodaja finančnih sredstev sestavni del tega poslovnega modela (Grand Thornton, 2015).

2.1.1.3 Ostali poslovni modeli

Vsa preostala finančna sredstva, ki ne spadajo v zgoraj opisana poslovna modela, so merjena po pošteni vrednosti preko poslovnega izida (FVTPL). MSRP 9 prikazuje številne primere modelov, ki se merijo po pošteni vrednosti preko poslovnega izida, vključno s poslovnimi modeli, v katerih (Grand Thornton, 2015):

- se upravlja finančna sredstva s ciljem realizacije denarnih tokov s prodajo premoženja,
- se obravnava in vrednoti portfelj finančnih sredstev po pošteni vrednosti,
- se upravlja portfelj finančnih sredstev, ki ustreza opredelitvi v posesti za trgovanje, ne ustreza pa opredelitvi v posesti z namenom pridobivanja pogodbenih denarnih tokov niti opredelitvi z namenom pridobivanja pogodbenih denarnih tokov in prodajo finančnih sredstev.

2.1.2 Značilnosti denarnih tokov

Ko banke določijo poslovni model, katerega namen je prejetje denarnih tokov, je naslednji korak preverjanje značilnosti denarnih tokov. Eden izmed kriterijev za razvrščanje in merjenje finančnih sredstev po odplačni vrednosti oziroma po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa je, da v ti dve kategoriji spadajo samo sredstva, ki so namenjena izključno pridobivanju denarnih tokov iz naslova glavnice in obresti (angl. *Solely Payments of Principal and Interest*, v nadaljevanju SPPI kriterij). Če sredstva ne izpolnjujejo tega kriterija, so razvrščena v kategorijo po pošteni vrednosti preko poslovnega izida (KPMG, 2014).

Da pogodbeni denarni tokovi ustrezajo SPPI kriteriju, bo pogosto takoj razvidno, včasih pa bo potrebna podrobnejša analiza. MSRP 9 zagotavlja obširne smernice za SPPI kriterij. Glavnica je opredeljena kot poštena vrednost ob začetnem pripoznanju. Pojasnjeno je tudi, da obresti za znesek nezapadle glavnice lahko obsegajo donos ne samo za časovno vrednost denarja in kreditno tveganje, ampak tudi za druga osnovna posojilna tveganja ali stroške (kot na primer: za likvidnostno tveganje, profitno maržo, administrativne stroške in podobno) (KPMG, 2014).

MSRP 9 uvaja nov pojem, in sicer spremenjeni element časovne vrednosti denarja (angl. *modified time value of money*), kar pomeni, da je lahko razmerje med elementom časovne vrednosti in obrestno mero nepopolno. KPMG (2014) navaja naslednja dva primera:

- če se obrestna mera ponovno določa periodično, vendar pogostost ponovne določitve ne ustreza ročnosti obrestne mere (na primer: 6-mesečni EURIBOR se ponovno določi mesečno),
- če se obrestna mera periodično spremeni v povprečju posameznih kratkoročnih in dolgoročnih obrestnih mer.

V takšnih primerih mora banka oceniti spremembo, da ugotovi, ali pogodbeni denarni tokovi izpolnjujejo SPPI kriterij. Cilj ocenjevanja je primerjava pogodbenih denarnih tokov z denarnimi tokovi, kjer se element časovne vrednosti denarja ni spremenil. Na primer da finančno sredstvo vsebuje spremenljivo obrestno mero, ki se vsak mesec ponastavi na enoletno obrestno mero. Banka to finančno sredstvo primerja s finančnim instrumentom, ki ima enake pogodbene pogoje in enako kreditno kvaliteto, razen obrestna mera se ponastavi vsak mesec na enomesečno obrestno mero. Če je primerjava znatno drugačna, potem SPPI kriterij ne drži. Potrebna je kvalitativna ocena, v bolj zapletenih primerih pa je potrebna tudi kvantitativna ocena (KPMG, 2014).

V primeru ko finančno sredstvo sicer ustreza SPPI kriteriju, vendar bi, zaradi možnosti predčasnega odplačila ali podaljšanja odplačila, ta kriterij bil kršen, je še vedno možno, da je sredstvo merjeno po odplačni vrednosti oziroma po pošteni vrednosti preko drugega

vseobsegajočega donosa, če (Kadunc, 2016b):

- so pogodbeni denarni tokovi samo plačila glavnice, obresti na znesek nezapadle glavnice in smiselnega dodatnega nadomestila za predčasno odpoved,
- se finančno sredstvo pridobi ali ustvari s premijo ali diskontom,
- je poštena vrednost predčasnega odplačila ob začetnem pripoznanju neznatna.

Medsebojni vpliv poslovnega modela in značilnosti denarnih tokov, ki so opisani zgoraj, določajo razvrstitev finančnih sredstev. V nadaljevanju so opisane posamezne kategorije razvrščanja.

2.1.2.1 Merjenje finančnih sredstev po odplačni vrednosti

Napotki za odplačno vrednost in metodo efektivnih obresti so podobni kot v MRS 39. Skladno z 9. členom MRS 39 je odplačna vrednost finančnega sredstva ali finančne obveznosti definirana kot znesek, s katerim se finančno sredstvo ali finančna obveznost izmeri ob začetnem pripoznanju, ki je zmanjšan za odplačilo glavnice in povečan ali zmanjšan za kumulativno amortizacijo, po metodi efektivnih obresti za vsako razliko med tem začetnim zneskom in v plačilo zapadlim zneskom ter vsako zmanjšanje (neposredno ali z uporabo konta popravka vrednosti) zaradi oslabitve ali neizterljivosti. Metoda efektivnih obresti je metoda izračunavanja odplačne vrednosti finančnih sredstev (ali skupine finančnih sredstev ali finančnih obveznosti) in razporejanja prihodkov iz obresti ali odhodkov za obresti v ustreznem obdobju. Efektivna obrestna mera natančno diskontira ocenjeni tok prihodnjih denarnih plačil ali prejemkov v pričakovani dobi finančnega instrumenta ali če je ustrezno, v krajšem obdobju, na čisto knjigovodsko vrednost finančnega sredstva ali finančne obveznosti.

Za razvrščanje in merjenje finančnih sredstev po odplačni vrednosti po zahtevah MSRP 9 morata biti izpolnjena naslednja dva pogoja (BDO, 2014):

- določen je poslovni model z namenom pridobivanja pogodbenih denarnih tokov,
- pogodbeni pogoji finančnega sredstva povzročajo denarne tokove, ki so le plačila glavnice in obresti, torej izpolnjen mora biti SPPI kriterij.

Primeri finančnih instrumentov, ki so razvrščeni in se obračunavajo po odplačni vrednosti v skladu z MSRP 9, so (BDO, 2014): terjatve do kupcev, terjatve iz danih posojil, naložbe v državne obveznice, ki niso v posesti za trgovanje, in naložbe v vezane vloge po standardnih obrestnih merah.

Za ilustracijo zgoraj opisanega je v nadaljevanju naveden primer naložbe v obveznico, če banka meri finančne instrumente po odplačni vrednosti.

Banka 01.01.20X1 kupi 1.000 enot obveznice, ki kotira na borzi, po ceni 875 € na enoto. Nominalna vrednost obveznice znaša 1.000 € na enoto. Transakcijski stroški so 8.000 €. Pristojbina, v znesku 2.000 €, se plača za svetovanje glede investiranja v obveznice. Za obveznico se plačuje fiksna kuponska obrestna mera v višini 5 % letno, in sicer na zadnji dan v letu, zadnji kupon obresti se plača na dan 31.12.20X5. Obveznica je unovčljiva s strani izdajatelja na dan 31.12.20X5 s premijo v višini 10 % glede na nominalno vrednost. Tržna cena obveznice na dan 31.12.20X1 znaša 940 € na enoto.

Tabela 1: Določitev efektivne obrestne mere (EOM)

Leto	Denarni tokovi v €
0	-885.000
1	50.000
2	50.000
3	50.000
4	50.000
5	1.150.000
r	= IRR(L0 : L5) 10 %

Vir: T. L. Tong, Understanding IFRS 9 (2014) for Directors, b.l., str. 3.

Efektivna obrestna mera (v nadaljevanju EOM) znaša 10 %. (EOM je izračunana s pomočjo Excela in zaokrožena na 10 % zaradi lažjega prikaza izračunov v nadaljevanju.)

Odplačna vrednost knjigovodske vrednosti prihodkov investicije in obresti (izračunane na podlagi EOM) v vsakem letu pred odkupom so prikazani v Tabeli 2.

Tabela 2: Odplačna vrednost in obrestni prihodki obveznice

Leto	Otvoritvena knjigovodska vrednost v € (a)	Prihodki od obresti v € (b) = (a) x 10 %	Prejete kuponske obresti v € (c)	Knjigovodska vrednost konec leta v € (d) = (a) + (b) - (c)
1	885.000	85.458	-50.000	920.458
2	920.458	88.882	-50.000	959.341
3	959.341	92.637	-50.000	1.001.977
4	1.001.977	96.754	-50.000	1.048.731
5	1.048.731	101.269	-50.000	1.100.000
Skupaj		465.000	-250.000	

Vir: T. L. Tong, Understanding IFRS 9 (2014) for Directors, b.l., str. 3.

V prvem letu se prihodki od obresti pripoznajo v poslovnem izidu in znašajo 85.458 €. Ta znesek je sestavljen iz prejetih kuponskih obresti (50.000 €) in povečanja vrednosti finančne naložbe (35.458 €).

2.1.2.2 Merjenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa

Merjenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (FVTOCI) je nova kategorija, ki jo uvaja MSRP 9. Za razvrščanje in merjenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (FVTOCI) morata biti izpolnjena naslednja pogoja (BDO, 2014):

- določen je poslovni model z namenom pridobivanja pogodbenih denarnih tokov in trgovanja,
- pogodbeni pogoji finančnega sredstva povzročajo denarne tokove, ki so le plačila glavnice in obresti, torej izpolnjen mora biti SPPI kriterij.

Ta kategorija ima hibridno obravnavo sprememb poštene vrednosti, pri čemer so prihodki od obresti, izgube zaradi oslabitve in tečajne dobičke ali izgube in vsak dobiček ali izguba iz odprave pripoznanja pripoznajo v poslovnem izidu. Vsi drugi dobički ali izgube se pripoznajo v drugem vseobsegajočem donosu. Ta obravnava je podobna obravnavi dolžniških instrumentov, ki so, v skladu z veljavnim MRS 39, razvrščeni v kategorijo finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo.

Primeri finančnih instrumentov, ki so razvrščeni in se obračunavajo po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa v skladu z MSRP 9, so (BDO, 2014): naložbe v državne in podjetniške obveznice, kjer naj bi bile investicije krajše od zapadlosti.

Če nadaljujem z enakim primerom, kot je zgoraj, potem, v tem primeru, banka za razvrščanje in merjenje finančnih sredstev uporablja model po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa. V prvem letu se prihodki od obresti pripoznajo v poslovnem izidu in so enaki 85.458 € (EOM ostaja enaka 10 %). Prilagojena odplačna vrednost 920.458 € je označena s tržno ceno (poštena vrednost) 940.000 €, razlika 19.542 € je dobiček, ki se pripozna v drugem vseobsegajočem donosu.

2.1.2.3 Merjenje finančnih sredstev po pošteni vrednosti preko poslovnega izida

Vsa preostala finančna sredstva, ki niso merjena po odplačni vrednosti ali po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa, so merjena po pošteni vrednosti preko poslovnega izida (FVTPL). Ta sredstva so na primer (KPMG, 2014):

- sredstva, ki se upravljajo s ciljem pridobivanja pogodbenih denarnih tokov s pomočjo trgovanja,
- upravljanje sredstev na podlagi poštene vrednosti,
- maksimiziranje pogodbenih denarnih tokov s prodajo.

Po MSRP 9 je ta kategorija imenovana kot »preostalo«.

Zgornji primer se v tem delu nadaljuje tako, da banka uporablja model merjenja finančnih sredstev po pošteni vrednosti preko poslovnega izida. Obveznica se na začetku pripozna po pošteni vrednosti v znesku 875.000 €. Transakcijski stroški 10.000 € se pripoznajo kot odhodek v izkazu poslovnega izida. Potem pa bi bila obveznica označena po tržni ceni (pošteni vrednosti) ob koncu vsakega poročanja. Na primer, v letu 1 se skupni neto prihodki v znesku 105.000 € pripoznajo v poslovnem izidu. V te neto prihodke so vključene kuponske obresti 50.000 € in dobiček poštene vrednosti 65.000 € (940.000 € - 875.000 €), zmanjšan za transakcijske stroške 10.000 €.

2.1.3 Razvrstitev finančnih obveznosti

Zahteve za razvrščanje finančnih obveznosti ostajajo enake, kot so zapisane v obstoječem MRS 39. To pomeni, da bo večina finančnih obveznosti še naprej merjena po odplačni vrednosti. Tako kot MRS 39 tudi MSRP 9 dovoljuje, da podjetje lahko finančne obveznosti meri po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, če je zadoščeno določenim kriterijem. Na primer podjetje lahko izbere, da strukturirane finančne obveznosti meri po pošteni vrednosti v celoti in ne da obračunava vsako komponento posebej. To se imenuje opcija poštene vrednosti (angl. *Fair Value Option*, v nadaljevanju FVO) (KPMG, 2014).

MSRP 9 vpeljuje nove zahteve za računovodsko obravnavanje sprememb poštene vrednosti dolga podjetja, ko se uporablja vrednotenje po pošteni vrednosti. Spremembe lastnega kreditnega tveganja se pripoznajo v izkazu vseobsegajočega donosa s protipostavko v poslovnem izidu (IFRS, 2014).

2.1.4 Vgrajeni izvedeni finančni instrumenti

Vgrajeni izvedeni finančni instrument (angl. *embedded derivative*) je sestavina mešanega finančnega instrumenta, ki obsega tako izpeljani finančni instrument kot gostiteljsko pogodbo. Posledica tega je, da se nekateri denarni tokovi mešanega izpeljanega finančnega instrumenta spreminjajo podobno kot denarni tokovi samostojno izpeljanega finančnega instrumenta (Deloitte, 2016a).

Po MRS 39 je potrebno oceniti, ali je izpeljani finančni instrument tesno povezan z gostiteljsko pogodbo. Ocena povezanosti temelji predvsem na gospodarskih značilnostih in tveganju vgrajenega izpeljanega finančnega instrumenta glede na gostiteljsko pogodbo. Če ni tesne povezave, potem je potrebno vgrajeni izvedeni finančni instrument ločiti od gostiteljske pogodbe in ga obračunati kot samostojni izpeljani finančni instrument, ki se meri po pošteni vrednosti skozi poslovni izid (Deloitte, 2016a).

MSRP 9 poenostavlja računovodske zahteve za vgrajene izvedene finančne instrumente, če je gostiteljska pogodba finančno sredstvo. Če je izpeljan finančni instrument vgrajen v finančno sredstvo, je celoten instrument merjen po odplačni vrednosti ob predpostavki, da so izpolnjeni pogoji poslovnega modela in pogodbenih denarnih tokov. V nasprotnem primeru se celoten instrument meri po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida (Deloitte, 2016a).

V primeru, ko so izvedeni finančni instrumenti vgrajeni v gostiteljsko pogodbo finančne obveznosti ali v gostiteljsko pogodbo nefinančnega sredstva, kot na primer v prodajno pogodbo, potem MSRP 9 ohranja zahteve MRS 39 za merjenje in ločevanje vgrajenih izvedenih finančnih instrumentov (Deloitte, 2016a).

2.1.5 Prerazvrstitev finančnih sredstev

Prerazvrstitev finančnih sredstev med posameznimi kategorijami je možna samo ob spremembi poslovnega modela. Poslovni model lahko spremeni ključno poslovodno oseboje banke na podlagi zunanjih ali notranjih sprememb, ki so pomembne za njeno poslovanje. Ta sprememba je redka in neobičajna. Če vseeno pride do prerazvrstitve, se po MSRP 7 Finančni instrumenti: Razkritja zahteva razkritje o takšni prerazvrstitvi. Razkritje mora vsebovati vrednost finančnega sredstva, ki je bilo prerazvrščeno v drugo kategorijo merjenja in podrobno razlago spremembe poslovnega modela in njenih učinkov. Z razkritjem se uporabnikom finančnih poročil zagotovi celoten vpogled v dogajanje (IFRS, 2014).

MSRP 9 ne vsebuje nobenih navodil, ki bi zahtevala ali dovoljevala prerazvrstitev sredstev na podlagi ponovne ocene SPPI kriterija ob začetnem pripoznanju (KPMG, 2014).

Sprememba poslovnega modela mora biti opravljena pred datumom prerazvrstitve. Po datumu spremembe poslovnega modela banka ne more več opravljati aktivnosti, ki so skladne z njenim predhodnim poslovnim modelom (KPMG, 2014).

V MSRP 9 pojem obdobje poročanja ni opredeljen. Po mnenju KPMG (2014) je potem obdobje poročanja odvisno od pogostosti poročanja posamezne banke (na primer četrtletno poročanje, polletno poročanje in podobno). Na primer, če banka, ki poroča četrtletno, spremeni poslovni model 18.02.2016, potem je datum prerazvrstitve 01.04.2016 (to je prvi dan naslednjega četrtletnega obdobja poročanja v banki).

2.1.6 Razkritja

MSRP 9 spreminja in dodaja razkritja v mednarodni računovodski standard MSRP 7 Finančni instrumenti: Razkritja. Od bank se zahteva razkritja knjigovodskih vrednosti vsake kategorije merjenja finančnih instrumentov. Razkritja so lahko oblikovana kot

finančne pozicije ali opisana v pojasnilih. Kategorije za razkritja so naslednje (KPMG, 2014):

- finančna sredstva in ločeno finančne obveznosti merjene po pošteni vrednosti,
- finančna sredstva merjena po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (FVTOCI),
- finančna sredstva in ločeno finančne obveznosti merjene skozi poslovni izid (FVTPL).

MSRP 9 določa, kdaj se finančni instrumenti merijo po pošteni vrednosti ne pa tudi kako določiti in meriti pošteno vrednost. Kako določiti in izmeriti pošteno vrednost in s tem povezana razkritja so zapisana v MSRP 13 Merjenje poštene vrednosti (KPMG, 2014).

2.2 Oslabitev finančnih instrumentov

Oslabitev finančnih instrumentov so naslednje področje MSRP 9, v katerem je cilj IASB odpraviti glavne slabosti MSR 39, ki so se pokazale v času svetovne finančne in gospodarske krize, in sicer v poznem priznanju kreditnih izgub. Po MRS 39 se priznanje kreditnih izgub zahteva šele, ko do njih dejansko pride. Zato MSRP 9 uvaja nov model pričakovanih kreditnih izgub, ki od bank zahteva, da takoj ob začetnem priznanju finančnih sredstev izračunajo pričakovano kreditno izgubo.

Področje oslabitev finančnih instrumentov bo za mnoge banke največji izziv pri implementaciji MSRP 9. To pomeni, da bo na podlagi zahtev modela pričakovanih kreditnih izgub v izračune potrebno vnesti tako pretekle podatke in trenutne razmere kot tudi napovedi za prihodnost. Težave lahko nastanejo že pri podatkih za preteklost, saj nekatere banke nimajo dovolj obširnih in kakovostnih baz podatkov, ki bi omogočale zajem podatkov v časovnem horizontu vsaj 5 do 7 let. Pridobiti bodo morale tudi podatke trenutnih razmer in jih ovrednotiti. Naslednji problem se pojavi pri uporabi napovedi za prihodnost. Katere napovedi uporabiti, v kakšnem obsegu, ali so dovolj zanesljive in podobno. Več o tem je napisano v nadaljevanju tega poglavja.

Izvajanje MSRP 9 bo zahtevalo skupna prizadevanja in tesno sodelovanje finančnega oddelka in oddelka upravljanja s tveganji, saj oslabitev vpliva na modele tveganja, določitev metodologije in operativne modele.

2.2.1 Pričakovane kreditne izgube

Kreditne izgube so opredeljene kot razlika med vsemi pogodbenimi denarnimi tokovi in denarnimi tokovi, pri katerih dejansko pričakuje, da bodo realizirani. Ta razlika je diskontirana po izvorni efektivni obrestni meri (Grand Thornton, 2016).

12-mesečne pričakovane kreditne izgube (angl. *expected credit losses*, v nadaljevanju ECL) so del vseživljenjskih pričakovanih kreditnih izgub (angl. *lifetime expected credit losses*). Izračunajo se tako, da se 12-mesečna verjetnost neplačila (angl. *probability of default*, v nadaljevanju PD) pomnoži s skupno (vseživljenjsko) izgubo v primeru neplačila (angl. *loss given default*, v nadaljevanju LGD). 12-mesečne pričakovane kreditne izgube niso pričakovani finančni primanjkljaji v naslednjih 12 mesecih in ravno tako niso kreditne izgube finančnih instrumentov, ki so napovedi neplačil v naslednjih 12 mesecih (Grand Thornton, 2016).

Vseživljenjske pričakovane kreditne izgube so pričakovani finančni primanjkljaji pogodbenih denarnih tokov ob upoštevanju možnosti neplačila na kateri koli točki v času življenjske dobe finančnega instrumenta (Grand Thornton, 2016).

Novotny-Farkas (2015) navaja, da je za poudarjanje razlik med pristopi izračunavanja kreditnih izgub potrebno izbrati merilo, na podlagi katerega se primerjava lahko izbere. Izbral je ekonomsko vrednost posojila (angl. *economic value of the loan*), ki po njegovem verjetno zagotavlja najbolj koristne informacije za uporabnike računovodskih izkazov. Ekonomska vrednost predstavlja sedanjo vrednost pričakovanih pogodbenih denarnih tokov. Ko so posojila izkazana po ekonomski vrednosti, ni potrebe po rezervacijah, ker pogodbeno obrestna mera zajema vse pričakovane izgube v času trajanja posojila. Ob pojavu novih informacij pa je potrebno ekonomsko vrednost posojila prilagoditi za spremembe pričakovane verjetnosti neplačila in spremeniti obrestno mero.

Veliko modelov kreditnega tveganja predpostavlja, da je izguba v primeru neplačila (LGD) konstantna. V teh modelih so tako spremembe ekonomske vrednosti posledica sprememb v verjetnosti neplačila (PD) in obrestnih mer. Z računovodskega vidika bi se morale pričakovane kreditne izgube odražati v popravku vrednosti za izgubo (angl. *loan loss allowance, LLA*) in spremembah v pričakovanih kreditnih izgubah v času t do $t+1$ in biti pripoznane skozi provizijo posojilnih izgub (angl. *loan loss provisions, LLP_t*) (Novotny-Farkas, 2015).

Ob predpostavki, da je LGD konstantna, razlike v pripoznanju posojilnih izgub izhajajo iz obsega upoštevanih sprememb v PD_t , in sicer s tem, katere informacije se uporablja za določanje PD (preteklost v primerjavi s prihodnostjo) in od diskontne stopnje (dr) za izračun časovne vrednosti denarja (Novotny-Farkas, 2015).

2.2.2 Razlike med modelom nastalih izgub in modelom pričakovanih izgub

Skladno s trenutno veljavnimi zahtevami po MRS 39 si banke lahko pripoznajo kreditne izgube, ko do njih dejansko pride. Za to morajo obstajati objektivni dokazi. MRS 39 zahteva neizključen seznam tako imenovanih sprožilcev, ki nakazujejo na to, da je do oslabitve dejansko prišlo. To pomeni, da izgube pridejo v poštev, če je PD blizu 100 %.

Tudi če imajo banke na voljo informacije o izgubah v prihodnosti, se te informacije ne smejo uporabljati za računovodske namene. Izvorna efektivna obrestna mera se upošteva kot diskontna stopnja (dr) v izračunu sedanje vrednosti pričakovanih izgub, za katere se pričakuje, da bodo nastale (Novotny-Farkas, 2015).

MSRP 9 bistveno razširja nabor informacij, ki se morajo upoštevati pri določanju pričakovanih izgub glede kreditnih izgub. Zahteva se, da banke upoštevajo pretekle podatke, trenutne razmere ter razumne in sprejemljive napovedi v merjenju pričakovanih kreditnih izgub. MSRP 9 odpravlja tako imenovane sprožilce za pripoznanje kreditnih izgub. Banke morajo takoj ob začetnem pripoznanju izvesti popravek vrednosti za pričakovane kreditne izgube in ga popravljati ob vsakem datumu poročanja. Če se bodo zahteve po MSRP 9 pravilno izvajale, bo to privedlo do zgodnejšega pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub kot po zahtevah MRS 39 (Novotny-Farkas, 2015).

2.2.3 Lastnosti 3-stopenjskega modela pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub

Model pričakovanih izgub zajema tri stopnje, odvisno od verjetnosti plačila pričakovanih denarnih tokov. V prvi stopnji se računa 12-mesečno kreditno izgubo, v drugi in tretji pa vseživljenjsko kreditno izgubo.

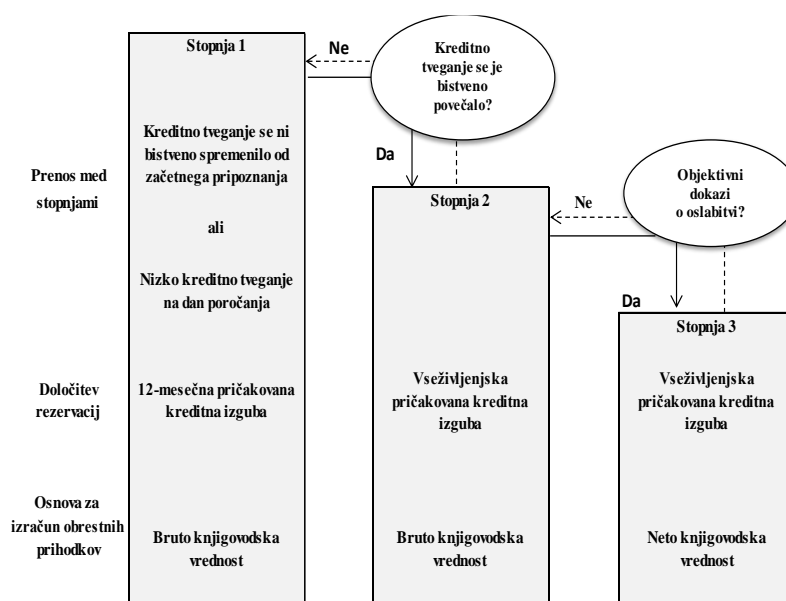
- V prvi stopnji se mora za finančna sredstva takoj ob pripoznanju izvesti popravek vrednosti za izgubo, ki bo enaka 12-mesečni pričakovani kreditni izgubi. Izračun in pripoznanje je obvezno za vsa sredstva, ne glede na to ali gre za zdrave instrumente brez povečane izpostavljenosti kreditnemu tveganju in odstopanj od pogodbenih pogojev odplačevanja ali pa za sredstva, ki so že izpostavljena kreditnemu tveganju. Za banke to lahko predstavlja velik stroškovni udarec. V tem primeru izračun obrestnih prihodkov temelji na bruto knjigovodski vrednosti (angl. *gross carrying amount*) (Kadunc, 2016a).
- Druga stopnja zajema finančna sredstva, pri katerih se je kreditno tveganje glede na začetno pripoznanje pomembno povečalo, zato je zanje potrebno pripoznati vseživljenjsko pričakovano kreditno izgubo. Za ta finančna sredstva je potrebno izračunati vseživljenjsko verjetnost neplačila in upoštevati časovno vrednost denarja. Obrestni prihodki so izračunani na enak način kot v stopnji ena. Tu bodo banke imele največ težav, ker je faza dve najbolj nepredvidljiva, saj lahko vpliva na nastanek precejšnjih dodatnih odhodkov zaradi oslabitev in nestabilnosti. MRS 39 ne pozna pričakovanih kreditnih vseživljenjskih izgub. Skupinske oslabitve vseh donosnih terjatev se, po MRS 39, oblikujejo za enoletni okvir. Za dolgoročne izpostavljenosti je lahko vseživljenjska izguba pomembno višja od 12-mesečne pričakovane izgube (Kadunc, 2016a).

- V tretjo stopnjo pa so razvrščena sredstva, za katera obstajajo objektivni dokazi dejanskega neplačila (angl. *default*). Tako kot za drugo stopnjo se tudi za tretjo pripozna vseživljenjska pričakovana kreditna izguba. Razlika s predhodnima stopnjama je v tem, da se obrestni prihodki izračunajo in pripoznajo na podlagi neto knjigovodske vrednosti. To stopnjo vsebuje že MSR 39 in se zanjo uporabljajo enaka baselska pravila za določitev dogodka neplačila (Kadunc, 2016a).

Razlika med stopnjo dve in stopnjo tri se odraža v načinu pripoznanja prihodkov od obresti. Prihodki od obresti so v stopnji ena in v stopnji dve izračunani na enak način. Pripoznane obresti in oslabitev sta v teh dveh stopnjah ločeni. Prihodki od obresti so računani na način, ki temelji na bruto knjigovodski vrednosti. V stopnji tri pa je bruto knjigovodska vrednost računana brez nadomestila zaradi oslabitve. Podobno kot v MRS 39 (Novotny-Farkas, 2015).

Slika 2 prikazuje 3-stopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub in prehod med stopnjami.

Slika 2: 3-stopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub in prehod med stopnjami

Vir: K. Czarnecka, IFRS 9 implementation challenges; Sessions: Impairment, Areas to be impacted by IFRS 9, 2016, str. 4.

2.2.3.1 Pomembno povečanje kreditnega tveganja

Sredstvom, ki se jim je kreditno tveganje glede na začetno pripoznanje pomembno povečalo, se pripozna pričakovana vseživljenjska kreditna izguba. Izraz »pomembno

povečanje« ni definiran v MSRP 9, zato pomembno povečanje kreditnega tveganja (angl. *significant increase in credit risk*) predstavlja eno izmed najtežjih in najbolj kritičnih presoj v modelu pričakovanih kreditnih izgub. Banke se bodo morale odločiti, kako bodo definirale ta izraz v kontekstu s finančnimi instrumenti (KPMG, 2014).

Pri ocenjevanju, ali je prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja, se primerja tveganje neplačila na dan začetnega pripoznanja (vključitev finančnega instrumenta v računovodske izkaze) in tveganje neplačila na dan poročanja (na primer, če je banka zavezana k letnemu poročanju, je dan poročanja 31.12.201x). V stopnjo ena so razvrščena sredstva, ki se jim kreditno tveganje ni pomembno spremenilo od dneva pripoznanja. V stopnji dve pa so tista sredstva, ki se jim je kreditno tveganje pomembno spremenilo. Po MSRP 9 je model oslabitve simetričen, zato je možen prehod iz stopnje ena v stopnjo dve in obratno. V stopnjo dve se prenesejo sredstva, pri katerih je bilo ugotovljeno pomembno povečanje kreditnega tveganja. Vrnitev v prvo stopnjo je mogoča, če se je kreditno tveganje izboljšalo. S prehodom v stopnjo ena se odpravijo tudi pripoznanja oslabitev za to finančno sredstvo (KPMG, 2014).

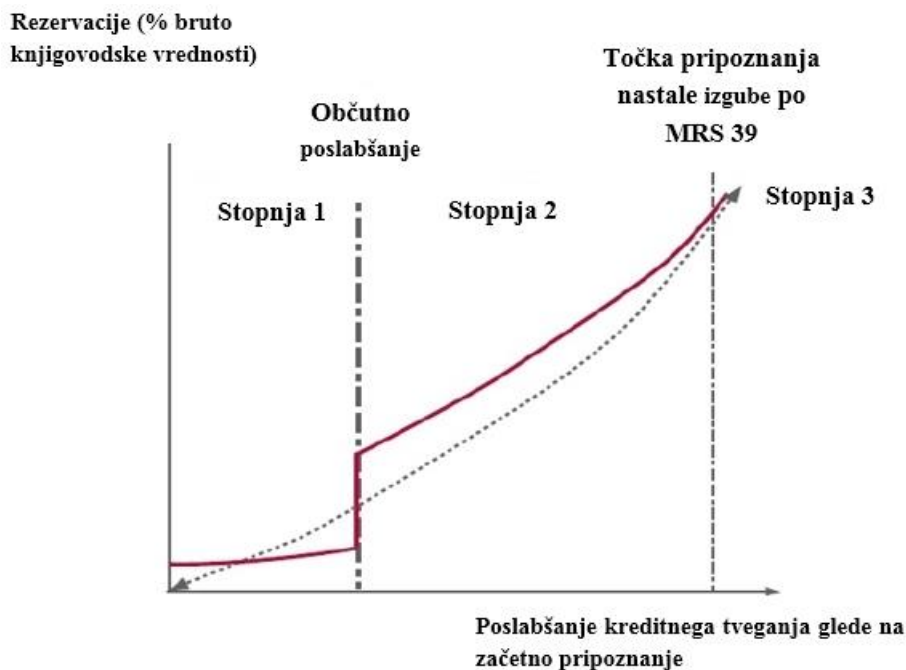
Grand Thornton (2016) navaja možne vire podatkov za uporabo pri ocenjevanju pomembnega povečanja kreditnega tveganja:

- notranji podatki (bistvene spremembe v notranjih kazalnikih cen ali bistvene spremembe drugih meril in pogojev, dejanski ali pričakovani padec glede na interno oceno banke, pričakovane spremembe posojilne dokumentacije ali pričakovane kršitve pogodbenih zavez),
- specifični zunanji podatki posojilojemalca (pomembne spremembe v kreditnem širjenju, dejanski ali pričakovan padec glede na zunanjo bonitetno oceno, povečanje kreditnega tveganja drugih instrumentov posojilojemalca, dejansko ali pričakovano poslabšanje finančnega poslovanja kreditnojemalca,
- širši zunanji podatki (dejanske ali pričakovane neugodne spremembe pri posojilojemalcu, poslovne, finančne ali gospodarske razmere in podobno).

3-stopenjski model po MSRP 9 se poizkuša približati ekonomskim pričakovanim kreditnim izgubam, ki so bile idejno najbolj verodostojno zastopane v prvotnem osnutku modela pričakovanih denarnih tokov. IASB je osnutek objavil leta 2009 z naslovom *Exposure Draft Financial Instruments: Amortised Cost and Impairment* (v nadaljevanju ED 2009). V ED 2009 bi se začetne pričakovane kreditne izgube pripoznale skozi življenjsko dobo sredstva preko kreditno prilagojene efektivne obrestne mere. Na sliki 3 so ekonomsko pričakovane kreditne izgube predstavljene z ukrivljeno črtkano črto. Ob začetnem pripoznanju bi nadomestilo izgube iz posojil bilo enako nič, potem pa bi postopoma naraščalo skozi življenjsko dobo sredstva. Naknadne spremembe pričakovanih kreditnih izgub bi bile pripoznane v izkazu poslovnega izida z uporabo prvotne efektivne obrestne mere. Ta model bi se najbolj približal ekonomski oceni posojila s to razliko, da

spremembe tržnih obrestnih mer ne bi bile pripoznane. Model ni bil sprejet, ker je bil operativno preveč zahteven (Novotny-Farkas, 2015).

Slika 3: Pričakovane kreditne izgube po MSRP 9

Legenda: ----- Ekonomske pričakovane kreditne izgube (ED 2009)
 — MSRP 9

Vir: IASB, *Snapshot: Financial Instruments: Expected Credit Losses*, 2013, str. 9.

Stopničasta rdeča črta na Sliki 3 predstavlja 3-stopenjski model po MSRP 9. Kot je bilo že napisano v razlagi 3-stopenjskega modela pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub, se za finančna sredstva takoj ob začetnem pripoznanju izvede popravek vrednosti, ki je enaka 12-mesečni pričakovani kreditni izgubi. Na točki, kjer pride do pomembnega povečanja kreditnega tveganja, pa se za finančna sredstva pripozna vseživljenjska kreditna izguba. To se odraža v stopničasti obliki rdeče črte na Sliki 3. Tak način pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub (IASB, 2013):

- zagotavlja hitrejše pripoznavanje pričakovanih kreditnih izgub kot pa obstoječi model nastalih izgub po MRS 39,
- razlikuje med finančnimi sredstvi, pri katerih se kreditno tveganje ni bistveno poslabšalo, in finančnimi sredstvi, kjer se je kreditno tveganje bistveno poslabšalo,
- se bolj približa ekonomskim pričakovanim kreditnim izgubam.

Model pričakovane kreditne izgube vključuje spremembe verjetnosti neplačila prej, kot pa je zahtevano po MRS 39. Za hitro naraščajoče posojilne portfelje, kjer se pričakuje, da se

bo verjetnost neplačila sčasoma povečala, se bo po MSRP 9 zahtevalo zgodnejše in višje oblikovanje rezervacij. Poleg tega bodo nove zahteve za obširnejša razkritja povečale preglednost postopka oblikovanja rezervacij in profila kreditnega tveganja bank (Novotny-Farkas, 2015).

Glede pravilnosti modela pričakovanih kreditnih izgub pa so se pojavili tudi zadržki. Tristopenjski sistem temelji na relativnem modelu kreditnega tveganja (angl. *relative credit risk model*), pri katerem so vsa sredstva na začetku razvrščena v stopnjo ena. Do prehoda med stopnjami pride samo, ko se kreditna sposobnost poslabša. Po absolutnem modelu kreditnega tveganja (angl. *absolute credit risk model*) bi bila sredstva dodeljena v stopnje na podlagi njihovega absolutnega tveganja. Bolj tvegana sredstva bi bila neposredno razvrščena v stopnjo 2 ali stopnjo 3. Slabost absolutnega modela je, da zahteva takojšnje pripoznanje vseživljenjske izgube, kar je konceptualno lahko sporno, saj je mogoče domnevati, da so kreditne izgube že vračunane v ceno posojila. Relativni model kreditnega tveganja samo delno omili sporen koncept, in sicer v pripoznanju 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub. Morebitna slabost relativnega kreditnega modela je, da je lahko posamezno sredstvo vključeno v stopnjo ena pri eni banki in v stopnjo dve pri drugi banki, kar bi lahko zmanjšalo primerljivost med bankami. Ta pomislek delno omili dejstvo, da bi bolj tvegana sredstva imela višjo 12-mesečno pričakovano kreditno izgubo in verjetno tudi njene večje periodične prilagoditve (Novotny-Farkas, 2015).

Po MSRP 9 se višje absolutno povečanje v kreditnem tveganju neplačila zahteva za sredstva z višjim kreditnim tveganjem neplačila ob začetnem pripoznanju kot pa za sredstva z nizkim kreditnim tveganjem neplačila ob začetnem pripoznanju. Višje absolutno povečanje v kreditnem tveganju neplačila bo zahtevano tako za dolgoročne kot tudi kratkoročne finančne instrumente (KPMG, 2014).

Glede višjega absolutnega povečanja v kreditnem tveganju neplačila, za katerega se po MSRP 9 zahteva za sredstva z višjim kreditnim tveganjem neplačila ob začetnem pripoznanju kot pa za sredstva z nizkim kreditnim tveganjem neplačila ob začetnem pripoznanju, se po mnenju KPMG (2014) lahko zgodi, da bodo imela posojila z višjim kreditnim tveganjem izgubo enako 12-mesečni pričakovani kreditni izgubi, posojila z nižjim kreditnim tveganjem pa enako vseživljenjski pričakovani kreditni izgubi. Za boljšo ilustracijo navajam primer, ki je povzet po KPMG.

Banka uporablja notranji bonitetni sistem v razponu od 1 do 10. 1 pomeni najnižje kreditno tveganje, 10 pomeni najvišje kreditno tveganje. Banka na podlagi kriterijev, ki jih uporablja za notranji bonitetni sistem, določi, da povečanje za dve oceni predstavlja pomembno povečanje v kreditnem tveganju. Ocena 3 in manj pomeni nizko kreditno tveganje. Na dan poročanja ima banka dve odprti dani posojili pri podjetju X:

Tabela 3: Bonitetno ocenjevanje danih posojil

	Bonitetna ocena ob začetnem pripoznanju	Bonitetna ocena na dan poročanja
Posojilo A	2	5
Posojilo B	4	5

Vir: KPMG, *First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments*, 2014, str. 67.

Banka oceni, ali je pri teh posojilih prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja. Rezultati na podlagi te ocene so naslednji:

Tabela 4: Ocenjevanje pomembnega povečanja kreditnega tveganja

	Pomembno povečanje kreditnega tveganja?	Pripoznava nadomestila enaka:
Posojilo A	Da	vseživljenjski pričakovani kreditni izgubi
Posojilo B	Ne	12-mesečni pričakovani kreditni izgubi

Vir: KPMG, *First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments*, 2014, str. 67.

Posojili imata drugačno nadomestilo izgube, merjeno po drugačni osnovi, saj je le pri posojilu A prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja. Nadomestilo izgube se meri po drugačni osnovi, kljub temu da sta imeli posojili enako oceno na dan poročanja.

2.2.3.2 Način merjenja pričakovanih izgub

Na splošno je model merjenja pričakovanih izgub po MSRP 9 bližje regulatorni metodologiji merjenja pričakovanih izgub. Stopnja ena po MSRP 9 je konceptualno podobna regulatorni metodologiji merjenja pričakovanih izgub, saj se pri obeh pričakovana izguba izračunava za 12-mesečni časovni okvir. Parametra za izračun pričakovane izgube sta pri obeh izračunih enaka, in sicer: verjetnost neplačila (PD) in izguba ob neplačilu (LGD). Zato IASB pričakuje, da bodo banke uporabile vsaj nekaj regulatornih merjenj kot podlago za izračun pričakovanih kreditnih izgub. Ker pa sta cilja obeh merjenj različna, bo potrebna prilagoditev, da bo izračun ustrezal zahtevam MSRP 9 (Novotny-Farkas, 2015).

Zahteve po MSRP 9 glede pričakovanih kreditnih izgub se od regulatornih zahtev razlikujejo v obsegu uporabe. Regulatorno merjenje in obravnavanje rezervacij za izgube pri posojilih je odvisno od tega, ali banke uporabljajo standardiziran pristop (angl. *Standardised Approach*, v nadaljevanju SA) ali pristop notranjih bonitetnih ocen (angl. *Internal Rating-Based Approach*, v nadaljevanju IRB) za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. Pravila za regulatorne pričakovane izgube so pomembne samo za banke, ki uporabljajo IRB pristop (Novotny-Farkas, 2015).

V nadaljevanju naloge izpostavljam samo IRB pristop.

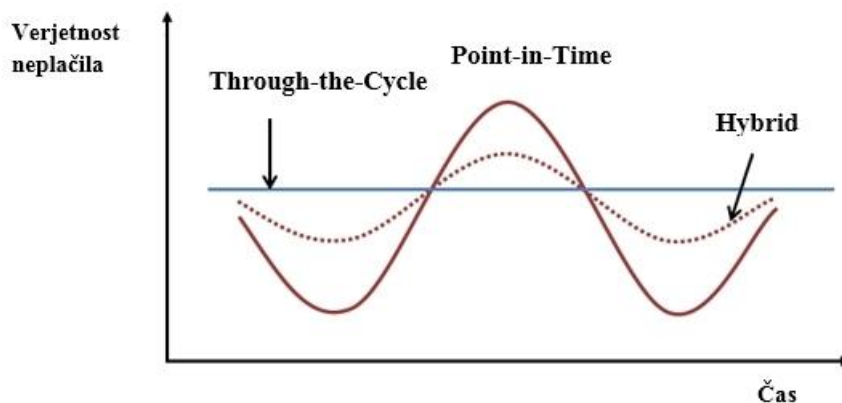
Banke, ki uporabljajo IRB pristop, morajo pričakovane izgube izračunati na podlagi svojih lastnih ocen verjetnosti neplačila (PD) in izgub ob neplačilu (LGD) za izvajanje izpostavljenosti (Novotny-Farkas, 2015).

Ocena verjetnosti neplačila se lahko izračuna na naslednje načine:

- skozi cikel (angl. *thru-the-cycle*, v nadaljevanju TTC),
- v določenem trenutku (angl. *Point-in-time*, v nadaljevanju PiT),
- po hibridnem pristopu.

TTC metoda temelji na dolgoletnem povprečju, zato je odpornejša na spremenljive gospodarske razmere in podaja bolj stabilne in manj ciklične ocene. PiT metoda temelji na zadnjih razpoložljivih informacijah v določenem trenutku in je merjena običajno za obdobje enega leta. Zato je bolj občutljiva za spremembe gospodarskih razmer, kar pomeni, da se lahko spreminja ob vsakem naslednjem merjenju oslabitev. Hibridni pristop je kombinacija prvih dveh metod. Za boljšo predstavo je v nadaljevanju grafični prikaz (Novotny-Farkas, 2015).

Slika 4: Načini ocenjevanja verjetnosti neplačila

Vir: Z. Novotny-Farkas, *The Significance of IFRS 9 for Financial Stability and Supervisory Rules*, 2015, str. 19.

Standard bankam omogoča, da naredijo oceno sprememb kreditnega tveganja z uporabo 12-mesečne verjetnosti neplačila (PD) tam, kjer ni pričakovati, da bi se z uporabo vseživljenjske verjetnosti neplačila rezultat spremenil. To ne pomeni, da se lahko regulatorna 12-mesečna verjetnost neplačila uporablja tudi za MSRP 9 brez prilagoditev (PwC, 2014).

IASB namreč pojasnjuje, da TTC metoda ni v skladu z MSRP 9, ker je odpornejša na

spremenljive gospodarske razmere in zato ne odraža gospodarskih značilnosti finančnih instrumentov na datum poročanja. Kot je prikazano na sliki 4, so ocene verjetnosti neplačila po TTC metodi v času gospodarske rasti precenjene v primerjavi z ocenami verjetnosti neplačila po PiT metodi in podcenjenje v času gospodarske krize. Zaradi tega bo potrebno TTC metodo prilagoditi tako, da bodo ocene verjetnosti neplačila odražale tako trenutne gospodarske razmere kot tudi napoved za prihodnost (Novotny-Farkas, 2015).

PwC (2014) opozarja, da MSRP 9 ne daje nobenih navodil glede procesa prilagoditve. Proces pa je zapleten in bo zahteval uporabo presoje.

Ocena izgube v primeru neplačila (LGD) po regulatornem merjenju temelji na številnih neplačilih, ki so dolgoročno povprečno ponderirani. Po MSRP 9 pa je potrebno v oceno izgube v primeru neplačila vključiti dejanska pričakovanja za prihodnost na dan poročanja (Novotny-Farkas, 2015).

Regulatorne pričakovane izgube se za portfelj vedno računajo na podlagi 12-mesečnega obdobja. Po MSRP 9 pa se vseživljenjske izgube pripoznajo za del portfelja, pri katerem se je kreditno tveganje bistveno povečalo (stopnja dva) (Novotny-Farkas, 2015).

Sledeči primer prikazuje preprost izračun 12-mesečne pričakovane kreditne izgube in izračun vseživljenjske kreditne izgube, ki je povzet po KPMG (2014).

Banka izda 10-letno posojilo v znesku 1.000.000 €. EOM znaša 5 %. Obresti se plačujejo letno. 12-mesečna verjetnost neplačila (PD) je ocenjena na 0,5 %, izguba v primeru neplačila (LGD) pa je ocenjena na 25 %. Predvideva se, da so bile obresti v prvem letu v celoti poplačane. Vseživljenjska verjetnost neplačila (PD) je ocenjena na 20 %, izguba v primeru neplačila (LGD) pa je ocenjena na 25 %. Pričakuje se, da se bo prvo neplačilo zgodilo ob koncu drugega leta.

Tabela 5: Izračun 12-mesečne in vseživljenjske kreditne izgube

12-mesečna pričakovana kreditna izguba	Vseživljenjska pričakovana kreditna izguba
PD = 0,5 % LGD = 25 %	PD = 20 % LGD = 25 %
1.000.000 · 0,05 = 1.050.000 € Glavnica in obresti, pridobljene v 12-mesečnem obdobju.	1.000.000 · 0,05 = 1.050.000 € Glavnica in obresti, pridobljene v 12-mesečnem obdobju.
$(1.050.000 / 1,05) \times 0,005 \times 0,25 = 1.250 \text{ €}$	$(1.050.000 / 1,05^2) \times 0,20 \times 0,25 = 47.619 \text{ €}$

Vir: KPMG, First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments, 2014, str. 91–92.

12-mesečna pričakovana kreditna izguba znaša 1.250 €, vseživljenjska pričakovana kreditna izguba pa znaša 47.619 €.

Naslednji primer, ki je povzet po PwC (2014), prikazuje ocenjevanje pričakovane kreditne izgube pri finančnem instrumentu, ki je razvrščen v kategorijo po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa (FVTOCI).

Banka 15.12.20X0 kupi dolžniški instrument po pošteni vrednosti 1.000 €, ki ga meri po pošteni vrednosti skozi drug vseobsegajoči donos (FVTOCI). Obrestna mera znaša 5 % nad pogodbeno dobo 10 let. Efektivna obrestna mera znaša 5 %. Banka ob začetnem pripoznanju določi, da sredstvo ni kupljeno ali kreditno oslajljeno.

Tabela 6: Začetno pripoznanje finančnega instrumenta v poslovnih knjigah

	Debet v €	Kredit v €
Finančno sredstvo – FVTOCI	1.000	
Denar		1.000

Vir: PwC, IFRS 9: Expected credit losses, 2014, str. 20–21.

Na datum poročanja, 31.12.20X0, se je poštena vrednost dolžniškega instrumenta znižala na 950 € kot posledica spremembe tržnih obrestnih mer. Banka določi, da ni prišlo do pomembnega povišanja kreditnega tveganja od začetne pripoznave in da je pričakovana kreditna izguba (ECL) enaka 12-mesečni pričakovani kreditni izgubi, ki znaša 30 €. Za poenostavitev primera vnosi za prejem obrestnih prihodkov niso predvideni.

Tabela 7: Knjiženje spremembe poštene vrednosti finančnega instrumenta

	Debet v €	Kredit v €
Odhodki za oslajitve (P & L)	30	
Drug vseobsegajoči donos	20	
Finančno sredstvo – FVTOCI		50

Vir: PwC, IFRS 9: Expected credit losses, 2014, str. 20–21.

Skupna izguba na dan poročanja v drugem vseobsegajočem donosu je bila 20 €. Znesek je sestavljen iz celotne spremembe poštene vrednosti 50 € = (1.000 € – 950 €) izravnane za spremembo akumuliranega zneska priznane 12-mesečne pričakovane kreditne izgube (30 €). 01.01.20X1 se banka odloči prodati dolžniški instrument za 950 €, kar predstavlja pošteno vrednost na ta dan.

Kadar se izračunava pričakovana kreditna izguba za finančna sredstva razvrščena v kategorijo FVTOCI, premiki v pričakovani kreditni izgubi zagotavljajo vpliv na poslovni izid. Stroški oslajitve v poslovnem izidu se bodo vedno pojavili prej kot pa po smernicah

MRS 39. Nič drugače ni pri finančnih sredstvih, uvrščenih v kategorijo FVTOCI.

Tabela 8: Knjiženje prodaje finančnega instrumenta

	Debet v €	Kredit v €
Denar	950	
Finančno sredstvo – FVTOCI		950
Izguba pri prodaji	20	
Drug vseobsegajoči donos		20

Vir: PwC, IFRS 9: Expected credit losses, 2014, str. 20–21.

Kot je bilo že omenjeno, se pričakuje, da bodo banke uporabile vsaj nekaj regulatornih merjenj kot podlago za izračun pričakovanih kreditnih izgub. Banke pa se morajo zavedati, da EBA (angl. *European Banking Authority*) v naslednjih letih načrtuje program regulatornih sprememb, ki bodo vplivale na IRB pristop. EBA sicer verjame, da je IRB pristop dokazal svojo veljavnost pri merjenju kapitalskih zahtev, vendar pa so se pojavili pomisleki glede stopnje prilagodljivosti, ki jo omogoča. Ta namreč ogroža primerljivost kapitalskih zahtev (Labat & Lemonnier, 2015).

Decembra 2013 je bilo objavljeno poročilo o primerljivosti in procikličnosti kapitalskih zahtev v okviru IRB pristopa. Ugotovljene so bile pomembne razlike v pristopih (kot na primer pri opredeljevanju pojmov in izbiri modeliranja) ter pomembne razlike v pristopih nadzora, predvsem v zvezi z opredelitvijo neplačila, verjetnosti neplačila, merjenju izgub v primeru neplačila, obravnavanju neplačanih sredstev in obsegu IRB pristopa. Ti pomisleki so se odražali v nedavnem regulatornem razvoju, vključno z bolj zahtevnimi procesi modeliranja in bolj strogimi zahtevami za nizko tvegane portfelje. To sili banke, da se vračajo h konzervativnim domnevam za podporo svojih modelov z nezadostnimi podatki o izgubah (Labat & Lemonnier, 2015).

Spremembe so načrtovane v naslednjih štirih fazah:

- metoda ocenjevanja,
- opredelitev neplačila,
- ocena parametra za tveganje,
- zavarovanje.

Faze naj bi se zaključile do konca leta 2018. Banke se bodo morale zavedati in obvladovati spremembe IRB pristopa v njihovem izračunavanju pričakovanih kreditnih izgub po zahtevah MSRP 9 (Labat & Lemonnier, 2015).

2.2.4 Izpostavljeni problemi

Kot je bilo že omenjeno, je IASB v času oblikovanja novega standarda objavljajal osnutke, ki so bili na voljo za javno obravnavo. Tako je zbiral predloge za izboljšave in spremembe s strani finančnih institucij in referenčnih skupin. Zaradi različnih mnenj in pogledov na oblikovanje standarda se je datum začetka uporabe MSRP 9 večkrat prestavil.

Banke se v aktivni fazi implementacije MSRP 9 srečujejo z mnogimi težavami, ki jih skušajo rešiti same ali s pomočjo zunanjih svetovalcev oziroma referenčnih skupin. V nadaljevanju izpostavljam nekaj teh problemov oziroma dilem.

MSRP 9 zahteva, da so pričakovane kreditne izgube merjene tako, da odsevajo (IFRS, 2014):

- nepristransko in oceno tehtane verjetnosti (angl. *probability-weighted*) po vrednotenju vrste različnih rezultatov. Pričakovane kreditne izgube ne smejo predstavljati najboljšega niti najslabšega scenarija. Ocena mora odražati verjetnost nastanka kreditne izgube in verjetnost, da se kreditna izguba ne pojavi;
- časovno vrednost denarja (pričakovane kreditne izgube morajo biti diskontirane na dan poročanja);
- razumne in podprte informacije, ki so na voljo brez neupravičenih stroškov ali truda na dan poročanja o preteklih dogodkih, sedanjih razmerah in napovedi za bodoče ekonomske razmere.

Referenčna skupina MSRP za izvajanje zahtev za slabitve finančnih sredstev (angl. *The IFRS Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments*, v nadaljevanju ITG), ki se je decembra 2015 sestala na tretji razpravi o težavah pri izpolnjevanju novih zahtev v skladu z MSRP, je obravnavala naslednje teme: vključitev scenarijev prihodnjih dogajanj, pomen efektivne obrestne mere, zavarovanje in izboljšanje kreditne kvalitete ter merjenje pričakovanih kreditnih izgub, upoštevanje pričakovanih denarnih tokov od prodaje zapadlih posojil pri merjenju pričakovanih kreditnih izgub, ocena pomembnega povečanja kreditnega tveganja pri finančnih sredstvih z zapadlostjo do 12 mesecev, merjenje popravka vrednosti za izgubo pri oslabljenih finančnih sredstvih, predstavitev popravka vrednosti za izgubo pri sredstvih po odplačni vrednosti, obseg določil odstavka 5.5.20 MSRP 9, merjenje pričakovane kreditne izgube pri plačilnih karticah, obdobje, za katerega merimo pričakovane kreditne izgube iz naslova revolving kreditnih linij, vključitev scenarijev prihodnjih dogajanj (KPMG, 2016a).

V nadaljevanju izpostavljam dve obravnavani temi.

2.2.4.1 Uporaba enega ali več scenarijev

Upoštevanje bodočih ekonomskih scenarijev in njihov vpliv na bodočo kreditno uspešnost portfeljev se imenuje v prihodnost usmerjene informacije (angl. *forward-looking information*). Te informacije morajo biti nepristranske in verjetnostno prilagojene, razumne in podprte. Kako oblikovati in verjetnostno prilagoditi ocene morebitnih izidov, bo stvar presoje. Rezultati se bodo med bankami razlikovali, zaradi različnih portfeljev, različnega obsega informacij ter pogleda uprave na možen bodoči ekonomski razvoj. Ključno je to, da informacija ni razumna in podprta, če banka nima zadostne baze informacij, po kateri naj bi delala ocene za pričakovane kreditne izgube. Na ITG razpravi decembra 2015 je bilo poudarjeno opozorilo, da v primeru podprtosti ocene pričakovane kreditne izgube s samo enim makroekonomskim scenarijem cilj MSRP 9 ni dosežen, če se pojavi nelinearna povezava med makroekonomskimi pokazatelji različnih možnih scenarijev in z njimi povezane kreditne izgube (KPMG, 2016).

Skupina ITG je opozorila, da uporaba samo enega makroekonomskega scenarija za prihodnost brez prilagoditev ne bo mogla zajeti značilnosti nelinearnega tveganja v merjenju pričakovane kreditne izgube. Problem se poveča, ker je povezava med spremembo makroekonomskih razmer (rast BDP, stopnja brezposelnosti, cene nepremičnin in podobno) in spremembo parametrov v izračunu pričakovane kreditne izgube (možnost neplačila, izguba v primeru neplačila in podobno) na splošno nelinearna in nesimetrična med naraščanjem in padanjem. To postane še pomembnejše, ko se realizira slab scenarij. ITG je na razpravi obravnaval naslednji primer nelinearnega razmerja:

Tabela 9: Nelinearno razmerje med stopnjami brezposelnosti in kreditnimi izgubami

Stopnja brezposelnosti v %	Verjetnost napovedi v %	Kreditne izgube v €
4	25	150
5	50	170
6	25	220

Vir: K. Czarnecka, IFRS 9 implementation challenges; Sessions: Impairment, Areas to be impacted by IFRS, 2016, str. 16.

V tem primeru gre za nelinearno razmerje med različnimi morebitnimi prihodnjimi scenariji stopenj brezposelnosti in kreditnih izgub. Pričakovana kreditna izguba je ocena tehtane verjetnosti, ki v tem primeru znaša 177,50 € ($(150 \text{ €} \times 0,25) + (170 \text{ €} \times 0,50) + (220 \text{ €} \times 0,25)$). Uporaba najbolj verjetnega izida ne bi bila v skladu z MSRP 9. V tem primeru je to stopnja brezposelnosti 5 % ($(4 \% \times 0,25) + (5 \% \times 0,50) + (6 \% \times 0,25)$) in pričakovana kreditna izguba 170 €.

Z uporabo samo enega makroekonomskega scenarija za prihodnost se ne bi upoštevalo nelinearne porazdelitve občutljivosti za napovedovanje gospodarskih razmer in niti

nelinearnosti, povezane z rezultatom različnih parametrov, ki so bili uporabljeni v modelu.

Mnoga vprašanja se porajajo glede nelinearnosti. Koliko scenarijev uporabiti? Katere makroekonomske kazalnike uporabiti? Kako se spopasti z enkratnimi in ekstremnimi dogodki, ki se drugače ne odražajo niti v zgodovini niti v napovedih za prihodnost? Ker ni določenih zahtev oziroma smernic, kateri makroekonomski parametri naj se uporabijo, jih bodo banke morale določiti same. Potrebno bo uporabiti pravo mero presoje, ki bo rezultat preteklih izkušenj in testiranj možnih scenarijev (KPMG, 2016).

Naslednje vprašanje je tudi, kakšni pristopi naj se uporabijo za ocenjevanje bodočih ekonomskih scenarijev in njihovih vplivov na bodočo kreditno uspešnost portfeljev. Bolj kot so portfelji veliki in kompleksni ter bolj kot bodo pričakovane kreditne izgube nestabilne, bolj dovršen pristop bo potreben. Pri vprašanju dovršenosti modelov poročanja in kompleksnosti rezultatov je potrebna pozornost, da le-ti ne bodo preprostejši od modelov poročanja za, na primer, regulatorne namene (KPMG, 2016).

Koliko scenarijev uporabiti – nekateri so mnenja, da so potrebni trije. In sicer: osnovni scenarij ter dober (optimističen) in slab (pesimističen) scenarij. Na splošno bi moral osnovni scenarij vsebovati postavke, ki jih banke uporabljajo za interna poročanja. Izbira bo odvisna od presoje uprave in morda bodo potrebne določene prilagoditve, če so na primer interne napovedi preveč optimistične in ne odražajo trenutnih nevtralnih napovedi za prihodnost. Vložiti bo torej potrebno veliko napora in pravo mero presoje, da bo implementacija modela pričakovanih kreditnih izgub uspešna in pregledna (KPMG, 2016).

2.2.4.2 Pomen efektivne obrestne mere

Naslednja obravnavana tema, o kateri je razpravljala skupina ITG, so ustrezne diskontne stopnje, ki se uporabljajo pri merjenju pričakovanih kreditnih izgub za finančna sredstva s spremenljivo obrestno mero. Skupini ITG je bil predstavljen primer z dvema možnima razlagama, katera spremenljiva obrestna mera za merjenje pričakovanih kreditnih izgub na dan poročanja po MSRP 9 predstavlja trenutno efektivno obrestno mero, ko banka pripozna prihodke od obresti v obdobju glede na spremenljivo obrestno mero, ki velja v tistem obdobju. Za primer spremenljive obrestne mere je bila vzeta londonska medbančna obrestna mera (angl. *London Inter Bank Offered Rate*, v nadaljevanju LIBOR):

- LIBOR kot trenutna obrestna mera na dan poročanja, ki se uporablja za diskontiranje vseh prihodnjih denarnih primanjkljajev (angl. *cash shortfalls*),
- LIBOR obrestne mere, ki izhajajo iz trenutne krivulje donosa in se uporabljajo za diskontiranje vsakega prihodnjega denarnega primanjkljaja.

Skupina ITG se je strinjala, da bi se v tem primeru lahko uporabljali obe, tako 12-mesečna obrestna mera kot tudi trenutna krivulja donosa. Poudarjeno pa je bilo, da se mora

uporabljena obrestna mera dosledno uporabljati pri pravilni vključitvi časovne vrednosti denarja v oslabitev, pri ustreznem ocenjevanju kreditno oslabljenih instrumentov in pri pravilnem obračunavanju dobičkov oziroma izgub iz naslova sprememb (ITG, 2015).

V nadaljevanju sledi razlaga za primere, ko se mora uporabljena obrestna mera v okviru MSRP 9 dosledno uporabljati in zakaj je pomembna.

- Pravilna vključitev časovne vrednosti denarja v oslabitev

MSRP 9 zahteva, da so pričakovane kreditne izgube merjene tako, da odsevajo časovno vrednost denarja. Pričakovane kreditne izgube se diskontirajo na podlagi efektivne obrestne mere (v nadaljevanju EOM) določene ob začetnem pripoznanju ali njenega približka, in sicer do datuma poročanja in ne do pričakovanega datuma zapadlosti ali katerega koli drugega datuma. Natančnost približkov za diskontirane mere je precej pomembnejša pri novih modelih za oslabitve, saj se za večji del portfelja zahteva uporabo pričakovanih izgub za celotno trajanje instrumenta. Pristranskost pri poročanju diskontne mere bi posledično lahko imela pomembno večji učinek na izgubo zaradi oslabitve (Deloitte. (2016b).

- Ustrezno ocenjevanje kreditno oslabljenih instrumentov

Kreditna izguba je v MSRP 9 opredeljena kot primanjkljaj denarnih sredstev, ki je diskontiran po začetni EOM. Če gre za pridobljena ali ustvarjena kreditno oslabljenega sredstva, je EOM prilagojena za slabitev. Prilagojena obrestna mera (v nadaljevanju POM) je, po analogiji z EOM, stopnja za diskontiranje pričakovanih prihodnjih denarnih tokov za celotno pričakovano obdobje finančnega instrumenta. Pri POM je, v nasprotju z EOM, upoštevana tudi pričakovana kreditna izguba ob izdaji instrumenta. Izgub ni mogoče diskontirati brez ustreznega izračuna POM denarnih tokov in izgub (Deloitte. (2016b).

- Pravilno obračunavanje dobičkov oziroma izgub iz naslova sprememb

Če ne pride do odprave pripoznanja določenega finančnega sredstva zaradi novega dogovora ali katere koli druge spremembe, mora banka ponovno izračunati njegovo bruto knjigovodsko vrednost in, zaradi spremembe, dobiček oziroma izgubo pripoznati v poslovnem izidu. Bruto knjigovodska vrednost sredstva mora biti preračunana na sedanjo vrednost na novo dogovorjenih ali drugače spremenjenih pogodbenih denarnih tokov, diskontiranih na podlagi začetne EOM tega sredstva. Za pravilno obračunavanje dobička ali izgub iz naslova sprememb so torej EOM nujne (Deloitte. (2016b).

Kot je bilo že zapisano, bodo oslabitve finančnih instrumentov za mnoge banke največji izziv pri implementaciji MSRP 9. Na tem področju se odpira največ vprašanj in dilem glede pravilnega pristopa in upoštevanja različnih podatkov oziroma informacij pri

določanju metodologije za napovedovanje pričakovanih kreditnih izgub, da se ugotovi tako zahtevam MSRP 9 kot tudi regulatornim pravilom.

2.3 Obračunavanje varovanja pred tveganjem

Tretje področje zamenjave MRS 39 z MSRP 9 je obračunavanje varovanja pred tveganjem. MSRP 9 vsebuje večjo prenovo obračunavanja varovanja pred tveganjem in uvaja pomembne izboljšave predvsem pri usklajevanju računovodstva z oddelkom upravljanja s tveganji. Standard tudi poenostavlja obstoječa pravila obračunavanja varovanja pred tveganjem (IFRS, 2014).

Cilj obračunavanja varovanja pred tveganjem je v poslovnih poročilih predstaviti aktivnosti oddelka upravljanja s tveganji, ko finančne instrumente uporabi za upravljanje svoje izpostavljenosti pred določenim tveganjem. Te aktivnosti namreč lahko vplivajo na dobiček ali izgubo banke. Tveganja so na primer valutno tveganje, obrestno tveganje in podobno. V novem modelu obračunavanja varovanja pred tveganjem se bolje usklajuje z dejavnostmi upravljanja tveganj v bankah. Predstavitev teh aktivnosti v poslovnih poročilih bo pomagala investitorjem bolje razumeti vplive upravljanja s tveganji na finančno poročilo in na bodoče denarne tokove (IFRS, 2014).

Novi model tudi omogoča, da se notranje informacije upravljanja s tveganji uporabijo kot podlaga za obračunavanje varovanj pred tveganji. To bo znižalo stroške implementacije, saj se bo zmanjšalo število analiz, ki naj bi se upoštevale samo za namene obračunavanja (IFRS, 2014).

2.3.1 Nespremenjene zahteve glede na MSR 39

Kljub prenovi obračunavanja pred tveganjem so nekatere zahteve ostale nespremenjene glede na MRS 39. Nespremenjene zahteve, ki jih izpostavlja BDO (2016), so kratko opisane v nadaljevanju.

Prva nespremenjena zahteva je, da je obračunavanje varovanja pred tveganjem potrebno dokumentirati. V 88. členu MRS 39 je določeno, da morajo ob uvedbi varovanja pred tveganjem obstajati formalne listine o razmerju, cilju in strategiji projekta varovanja pred tveganjem. Te listine morajo vsebovati opredelitev instrumentov za varovanje pred tveganjem, pred tveganjem varovane postavke in vsebovati morajo tudi vrsto tveganja, pred katerim se varuje, vrsto varovanja ter kako bo podjetje ocenilo uspešnost instrumentov za varovanje pred tveganjem.

Skladno z 9. členom MRS 39 je varovana postavka definirana kot sredstvo ali obveznost, ki je izpostavljena tveganju sprememb poštene vrednosti ali prihodnjih denarnih tokov, vendar je varovana pred tveganjem. Instrument za varovanje pred tveganjem pa je po 9.

členu MRS 39 definiran kot določen izpeljan finančni instrument (samo za namene varovanja pred valutnim tveganjem) ali določeno neizpeljano finančno sredstvo ali neizpeljana finančna obveznost, katerega poštena vrednost ali denarni tokovi bodo po pričakovanju pobotali spremembo poštene vrednosti ali denarnih tokov pred tveganjem varovane postavke.

Naslednja nespremenjena zahteva je, da tri vrste razmerij varovanja pred tveganjem ostajajo nespremenjene. Te vrste razmerij po MRS 39 (85.–102. člen) so naslednje:

- varovanje poštene vrednosti pred tveganjem, kjer gre za varovanje sredstva ali obveznosti pred tveganjem sprememb cene, valutnega tečaja ali obrestne mere (na primer varovanje pred tveganjem, da se zaradi sprememb obrestnih mer spremeni poštena vrednost dolžniškega instrumenta s stalno obrestno mero);
- varovanje denarnih tokov pred tveganjem, ki se ga lahko uporabi le, kadar se izpeljani finančni instrument lahko poveže z določeno znano izpostavljenostjo denarnih tokov (to je možno največkrat takrat, ko ima finančno sredstvo ali obveznost spremenljivo obrestno mero);
- varovanje čistih finančnih naložb v poslovanje v tujini pred tveganji, ki ga je potrebno obračunati podobno kot varovanje denarnih tokov pred tveganjem.

Nespremenjena zahteva po MRS 39 je tudi, da je neuspešnost instrumentov za varovanje pred tveganjem izmerjena in se pripozna v poslovnem izidu (BDO, 2016).

Banke se lahko z izbiro računovodske politike odločijo za popolno uporabo modela obračunavanja varovanja pred tveganjem po MRS 39 ali pa za obračunavanje varovanja poštene vrednosti portfelja skladno z MRS 39 ob uporabi obračunavanja varovanja pred tveganjem po MSRP 9. Takšna izbira računovodske politike je mogoča, dokler ne bo končan ločen projekt obračunavanja makro varovanja pred tveganjem (IFRS, 2014).

2.3.2 Novosti na področju obračunavanja varovanja pred tveganjem

V nadaljevanju so opisane glavne spremembe oziroma novosti na področju obračunavanja varovanja pred tveganjem.

Po MRS 39 varovanje pred tveganjem velja za zelo učinkovito le, če sta izpolnjena naslednja dva pogoja (Uredba Komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 03.11.2008 o sprejetju mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta, Ur.l., EU, L 320):

- na začetku varovanja in v obdobjih zatem se pričakuje, da bo varovanje pred tveganjem zelo učinkovito pri doseganju pobotanih sprememb poštene vrednosti ali denarnih tokov, ki se pripisujejo varovanemu tveganju med obdobjem, za katero je varovanje

določeno;

- dejanski izidi varovanja pred tveganjem so v razponu 80 %–125 %. Na primer: dejanski izidi so takšni, da je izguba pri instrumentu za varovanje pred tveganjem 120 EUR in dobiček pri denarnem instrumentu 100 EUR. Pobotanje se lahko izmeri kot 120/100, kar da 120 %, ali kot 100/120, kar da 83 %. Torej, če v tem primeru predpostavimo, da bo varovanje pred tveganjem izpolnilo pogoj pod prvo alinejo, lahko zaključimo, da je bilo varovanje zelo učinkovito.

Če zgornja pogoja nista izpolnjena, je po MRS 39 potrebno obračunavanje varovanja pred tveganjem prekiniti. Skladno z MRS 39 je dokazovanje učinkovitosti varovanja pred tveganjem potrebno izvesti s prospektivnim (dokazovanje, da bo varovanje v času trajanja varovanja učinkovito) in retrospektivnim (dokazovanje ali je bilo razmerje varovanja v opazovanem obdobju učinkovito) testom. Te zahteve so bile deležne velikih kritik, saj niso bile usklajene z dejanskimi praksami upravljanja s tveganji. IASB je na te kritike odgovoril z odpravo razpona 80 %–125 % za testiranje učinkovitosti varovanega razmerja (Grand Thornton, 2013).

Odprava razpona 80 %–125 % pomeni, da tudi če je varovanje na koncu obdobja poročanja le 70 % učinkovito, bi banka 30 % neučinkovitost pripoznala v poslovnem izidu, vendar ne bi prekinila z obračunavanjem varovanja pred tveganjem. V skladu z MRS 39 pa bi banka predvidoma prenehala z obračunavanjem varovanja pred tveganjem zaradi retrospektivnega testa učinkovitosti, ker 70 % učinkovitost varovanja ni v zahtevanem razponu (BDO, 2016).

Namesto razpona 80 %–125 % za testiranje učinkovitosti varovanega razmerja MSRP 9 zahteva, da varovano razmerje izpolnjuje vse naslednje zahteve glede učinkovitosti varovanja pred tveganjem (Grand Thornton, 2013), in sicer da:

- obstaja ekonomsko razmerje med varovano postavko in instrumentom za varovanje pred tveganjem (to pomeni, da je pričakovano, da se instrument za varovanje pred tveganjem in varovana postavka premakneta v nasprotno smer zaradi istega tveganja);
- učinek kreditnega tveganja ne prevladuje nad spremembo vrednosti, ki je posledica tega ekonomskega razmerja (na primer: sprememba poštene vrednosti zaradi kreditnega tveganja ne sme biti pomemben dejavnik sprememb poštene vrednosti inštrumenta za varovanje pred tveganjem ali varovane postavke);
- delež varovanja se določi na osnovi dejanskih količin varovane postavke in instrumenta za varovanje pred tveganjem (na primer: Banka varuje 85 % izpostavljenosti varovane postavke. Varovano razmerje bo morala določiti z uporabo varovanega deleža, ki je enako 85 % izpostavljenosti in količini instrumenta za varovanje pred tveganjem, ki ga banka dejansko uporablja za varovanje teh 85 %).

V skladu z MSRP 9 je potrebno ocenjevanje učinkovitosti varovanja pred tveganjem, ki je

izvedeno ob sklenitvi varovanja in nato na vsak datum poročanja ali ko se zgodijo pomembne spremembe okoliščin varovanja, ki vplivajo na zahteve ocenjevanja učinkovitosti varovanja pred tveganjem. Ocenjevanje se izvaja za naprej, retrospektivni test za ugotavljanje uspešnosti varovanega razmerja je odpravljen (Grand Thornton, 2013).

V skladu z MSRP 9 je oddelek za upravljanje s tveganji glavni vir informacij, ali varovano razmerje ustreza zahtevam za ocenjevanje uspešnosti varovanja pred tveganjem. To pomeni, da se uporabljena metoda za ocenjevanje učinkovitosti varovanja pred tveganjem lahko spremeni v daljšem časovnem obdobju. MSRP 9 za kakršno koli spremembo metode ocenjevanja učinkovitosti varovanja pred tveganjem zahteva posodobitev dokumentacije varovanega razmerja. To je sprememba glede na MRS 39, ki zahteva, da se metoda za ocenjevanje uspešnosti varovanja določi na začetku varovanja in se ves čas trajanja varovanega razmerja dosledno uporablja. Prav tako je po MSRP 9 mogoče, da se uporabi enaka ali različna metoda za presojo, ali obstaja ekonomska povezava med varovano postavko in instrumentom za varovanje pred tveganjem in ali delež varovanja, ki se uporablja za določitev varovanega razmerja, izpolnjuje zahteve za ocenjevanje učinkovitosti varovanja pred tveganjem (Grand Thornton, 2013).

Skladno z zahtevami MSRP 9 bo lažje doseči obračunavanje varovanja pred tveganjem za posamezne komponente ali dele ugotovljenega tveganja. Po MRS 39 je namreč mogoče varovati finančna sredstva ali finančne obveznosti glede na posamezen del celotnega tveganja, pod pogojem, da se izpostavljenost pomembnega dela tveganja lahko opredeli in ločeno izmeri. Z izjemo valutnega tveganja to ni bilo mogoče storiti za posamezne dele nefinančnih postavk. Te zahteve niso usklajene z dejanskimi praksami upravljanja s tveganji, zato so pozele kar nekaj kritik. MSRP 9 to razlikovanje med tipi postavk odpravlja. Komponento ali del ugotovljenega tveganja se lahko določi kot varovano postavko ne samo za finančne, ampak tudi za nefinančne postavke, pod pogojem, da se leta lahko zanesljivo izmeri in posamično opredeli. V skladu z MSRP 9 lahko banka, na primer, varuje izpostavljenost cene surove nafte v razmerju do celotne izpostavljenosti sprememb cen letalskega goriva (Grand Thornton, 2013).

2.3.3 Slabosti glede na MRS 39

Po mnenju Grand Thornton (2013) ima MSRP 9 tudi nekaj slabosti. V nadaljevanju sta opisani dve izmed njih.

Prva slabost je, da je v skladu z MSRP 9 prostovoljni preklic varovanja pred tveganjem prepovedan, če cilj varovanja pred tveganjem ostaja nespremenjen. Če pa se cilj varovanja pred tveganjem spremeni, se ne uporabi ponovnega uravnoteženja, ampak se namesto tega prekine obračunavanje varovanja pred tveganjem. Cilj varovanja pred tveganjem za varovana razmerja velja na ravni posameznega varovanega razmerja (Grand Thornton, 2013).

Druga slabost pa je ta, da MSRP 7 zahteva obsežna in natančna razkritja v izčrpnem pojasnilu v računovodskih izkazih. Te zahteve so posledica kritik, ki se nanašajo na razkritja po MRS 39. Razkritja po MRS 39 naj ne bi bila v pomoč uporabnikom računovodskih izkazov. V razkritjih morajo biti zajeta naslednja pojasnila (Grand Thornton, 2013):

- katero strategijo je banka izbrala in kako se ta strategija uporablja za upravljanje s tveganji,
- kako varovanje pred tveganjem v banki vpliva na znesek, časovni okvir in negotovost prihodnjih denarnih tokov,
- o učinkih obračunavanja varovanj pred tveganjem na primarne računovodske izkaze.

Grand Thornton (2013) priporoča, da banke pri pripravi zahtevanih razkritij uporabijo svojo presojo za določitev o tem:

- koliko podrobnosti razkriti,
- kolikšen poudarek dati na različne vidike zahtev po razkritju,
- kakšna je ustrezna raven združevanja ali razčlenitve,
- ali uporabniki računovodskih izkazov potrebujejo dodatna pojasnila za oceno razkritih kvantitativnih informacij.

3 IZZIVI BANK PRI IMPLEMENTACIJI MSRP 9

Nova pravila v MSRP 9 zahtevajo večjo vpletenost in sodelovanje različnih oddelkov banke v procesu implementacije. Vključeno mora biti tako posloводство, računovodstvo, finančni oddelek, oddelek zadolžen za informacijsko tehnologijo, oddelek upravljanja s tveganji kot tudi oddelek za ugotavljanje skladnosti, poslovni oddelek in ne nazadnje tudi notranji in zunanji revizorji, ki revidirajo računovodske poslovne izkaze. Tesno sodelovanje mora biti vzpostavljeno tako med računovodskim oddelkom in oddelkom, ki se ukvarja z upravljanjem s tveganji kot tudi oddelkom, ki je zadolžen za informacijsko tehnologijo. Finančno računovodstvo je najboljše seznanjeno z mednarodnimi računovodskimi standardi in njihovimi spremembami, oddelek upravljanja s tveganji ima izkušnje z upravljanjem s tveganji in z izračunavanjem izgub za kreditna tveganja, strokovnjaki s področja informatike pa imajo tehnično znanje, ki je potrebno, da bodo informacijski sistemi delovali v skladu s pričakovanji. Zaradi dobrega poznavanja produktov je seveda pomemben tudi poslovni oddelek. V bankah bo torej potrebna dobra komunikacija med vsemi, ki bodo sodelovali pri implementaciji MSRP 9 (KMPG, 2014).

Prva naloga banke je, da sestavi projektno skupino, ki bo pokrivala različne funkcije banke in kvalitetno izvajala celoten proces implementacije MSRP 9. Določiti mora koordinatorsko skupino, ki bo uspešno vodil in usklajeval naloge celotne projektne skupine (Czarnecka, 2016).

Nekateri izzivi so bili omenjeni in opisani že v prejšnjih poglavjih, drugi pa so opisani v nadaljevanju.

3.1 Časovni okvir implementacije

S 01. 01. 2018 bo postala uporaba MSRP 9 obvezna za vse banke. Če le-te v začetku leta 2016 še niso razmišljale o začetku priprav na implementacijo, jih je k temu prav gotovo spodbudilo pismo Banke Slovenije in EBA z dne 22. 02. 2016, ki sta v izpolnitev poslala akcijski načrt in vprašalnik v zvezi z implementacijo MSRP 9. Podrobneje je to pismo obravnavano v naslednjem poglavju. Realno gledano banke čaka veliko dela, saj bodo morale uskladiti svoje delo in veliko pozornosti nameniti razvrščanju in merjenju finančnih instrumentov, ki posledično določata, ali se bodo ti instrumenti merili po pošteni vrednosti ali po odplačni vrednosti ter kateri finančni instrumenti bodo oslabljeni (Czarnecka, 2016).

3.2 Obseg oziroma baze podatkov

Banke bodo zagotovo imele težave pri obsegu podatkov, saj bo za računanje pričakovane izgube potrebnih več kriterijev, ki bodo zajemali pretekle podatke, trenutne razmere in pričakovanja v prihodnosti. To pomeni, da morajo banke imeti zadostno in kvalitetno bazo preteklih podatkov (vsaj 5- do 7-letno obdobje). Na voljo bodo morale imeti podatke o tveganju iz preteklosti za vsako posamezno stranko, za skupine in podobno. Pomembne bodo specifične določbe posameznih pogodb in zgodovina plačil strank. Za pričakovanja v prihodnosti pa bo potrebno upoštevati dodatne informacije z makroekonomskega vidika kot tudi napovedi o poslovanju samih strank. Razviti bo potrebno kompleksne modele za napovedovanje pričakovanih izgub. Operirati bodo morale z velikim obsegom statistike in porajale se bodo dileme, ali njihovi modeli pravilno delujejo, ali je napoved korektna, ali so napovedi o makroekonomskem dogajanju zanesljive, ali dobljeni rezultati ustrezajo regulatornim zahtevam in podobno (Czarnecka, 2016).

3.3 Metodološki okvir

Modeli za napovedovanje pričakovanih kreditnih izgub bodo zelo kompleksni, saj bodo vsebovali velik nabor podatkov. Kot že velikokrat omenjeno, bodo ti modeli vsebovali pretekle podatke, podatke o trenutnih razmerah in pričakovanja. Določanje metodologije bo zahtevalo tesnejše povezovanje različnih oddelkov v banki, kot so finančni in računovodski oddelek in oddelek upravljanja s tveganji. Pripraviti bodo morali nove metodološke okvirje in procese. Verjetno se bo pri tem pojavilo pomanjkanje uveljavljene tržne prakse na tem področju. Jasno bo potrebno določiti kriterije za prehode finančnih instrumentov iz prve v drugo fazo in obratno. Kompleksnost modelov pričakovanih izgub bo še toliko večja, ker bo potrebno napovedovati za različne vrste finančnih instrumentov, strank in glede na specifične določbe posameznih pogodb (Czarnecka, 2016).

3.4 Modeliranje pričakovanih kreditnih izgub

Pri modeliranju pričakovanih izgub bodo imele največ težav banke, ki ponujajo raznovrstne in kompleksne kreditne produkte. Izzivi se nanašajo na (Czarnecka, 2016):

- segmentacijo oziroma razčlenitev portfeljev,
- določitev sprožilcev spremembe pomembnega povečanja kreditnega tveganja v drugi fazi,
- dimenzijo časa pri modeliranju,
- vključitev napovedi,
- odločitvi, ali izdelati nove modele za parametre tveganja ali prilagoditi sedanje.

Izbira najboljše tehnike za modeliranje za vsako komponento in za vsak portfelj posebej temelji na značilnostih modela (Czarnecka, 2016):

- zahteve po podatkih,
- kompleksnost zasnove,
- natančnost ocene,
- volatilnost oziroma nestanovitnost ocene,
- vzdrževanje.

Predpostavke, ki so uporabljene v modelih, morajo biti razumljive, jasne in preverljive.

3.5 Finančni učinki

Uporabniki računovodskih izkazov bodo želeli čim prej dobiti informacijo o pričakovanem prehodu na novi standard. Torej bodo morale banke verjetno že za leto 2016 v razkritjih podrobneje oceniti finančne učinke implementacije MSRP 9. Za potrebe odločanja jih bodo potrebovali člani uprave in nadzornih svetov. Drugi uporabniki računovodskih izkazov, kot so na primer bonitetne agencije, bodo želeli vedeti za učinke, ker bodo le-ti vplivali na drugačno kapitalsko ustreznost in morebitno potrebo po iskanju svežega kapitala. Ne nazadnje, tudi regulatorni organ bo zahteval razkritja o učinkih implementacije.

Banke so zaskrbljene glede kvantitativnih učinkov na oslabitve po MSRP 9. Za razumevanje kvantitativnih učinkov na MSRP 9 tako v implementaciji kot tudi v nadaljevanju so zahtevani celoviti odgovori na vprašanja in pomisleke ter premišljene odločitve glede tehnik modeliranja in pristopa v izvajanju implementacije MSRP 9 (Czarnecka, 2016).

3.6 Zahteve po razkritju

Razkritja uporabnikom računovodskih izkazov pomagajo razumeti učinek kreditnega tveganja na znesek, časovni okvir in negotovost prihodnjih pogodbenih denarnih tokov. Zato Mednarodni standard računovodskega poročanja 7 Finančni instrumenti: razkritja (v nadaljevanju MSRP 7) zahteva obširna razkritja kreditnega tveganja (Deloitte, 2014).

Po MSRP 7 se zahteva razkritje informacij glede prakse z upravljanjem kreditnega tveganja v povezavi s pripoznavanjem in merjenjem pričakovanih kreditnih izgub, in sicer (Czarnecka, 2016):

- opredelitev neplačila vključno z razlogom za izbiro te definicije,
- postopek določanja znatnega povišanja kreditnega tveganja finančnega sredstva od začetnega pripoznanja kot tudi oslabitve (prehod iz stopnje 1 v stopnjo 2 in obratno),
- podlage za vhodne podatke in predpostavke ter tehnike ocenjevanja 12-mesečne in vseživljenjske kreditne izgube,
- razlago o tem, kako so podatki za prihodnost in makroekonomske napovedi vključeni v pričakovane izgube,
- izpostavljenost in pričakovane izgube za določene skupine finančnih instrumentov,
- kvalitativne in kvantitativne podatke o spremembah tehnik ocenjevanja.

Naslednja zahteva za razkritje po MSRP 7 so kvalitativni in kvantitativni podatki, ki uporabnikom finančnih poročil omogočajo oceniti vrednosti v finančnih poročilih, ki izhajajo iz pričakovanih kreditnih izgub. Ti podatki so predvsem: odpisi, usklajevanje rezervacij in usklajevanja v bruto knjigovodski vrednosti, odpisi, zavarovanja ter druge kreditne izboljšave in drugo (KPMG, 2014).

MSRP 7 zahteva tudi razkritje informacij o kreditni izpostavljenosti banke (razkritja po bonitetnem načinu razvrščanja bruto knjigovodsko vrednost finančnih sredstev in izpostavljenost kreditnemu tveganju o posojilnih obvezah in finančnih poroštvi) vključno s specifikami koncentracije kreditnega tveganja (KPMG, 2014).

Pri zahtevah po razkritju KPMG (2014) opozarja na to, da se bodo morale banke odločiti, koliko podrobnosti razkriti, koliko poudarka dati na vsako od zahtev po razkritju in ali uporabniki računovodskih izkazov potrebujejo dodatna pojasnila za oceno razkritih kvantitativnih informacij.

3.7 Informacijski sistemi

Tudi dobro razviti in dokumentirani informacijski sistemi bodo potrebovali prilagoditve na področjih, ki se jih zahteva z MSRP 9. Tako bodo morali strokovnjaki na informacijskem

področju aktivno sodelovati pri implementaciji in razviti kompleksne računalniške modele, ki bodo zadostili vsem regulatornim in ostalim zahtevam, ki so potrebni za pravilno implementacijo novega standarda. Povečal se bo obseg podatkov, ki bo zajemal tako pretekle in trenutne podatke kot tudi napovedi za prihodnost. Implementirati bo potrebno nove modele izračunov pričakovanih kreditnih izgub. Vsi podatki bodo morali biti dokumentirani, kontrolirani in izsledljivi. Prilagoditi bodo morali obliko in obseg poročil. Pričakuje se, da bodo banke poizkušale racionalizirati in minimizirati stroške tako, da bodo izkoristile že obstoječe informacijske sisteme in jih prilagodile zahtevam MSRP 9 (Czarnecka, 2016).

3.8 Določitev prednostnih nalog

Projekt implementacije MSRP 9 mora biti zasnovan tako, da bo zajel različne, včasih nasprotujoče si zahteve, cilje in pričakovanja interesnih skupin (delničarjev, bančnih regulatorjev, uprav, zunanjih revizorjev, bonitetnih hiš, klientov oziroma strank in podobno). Deloitte (2014) pod pojmom nasprotujoče si zahteve navaja naslednja nasprotja:

- notranji pogled na dogajanje nasproti zunanjemu pogledu,
- globalno nasproti regionalnemu oziroma lokalnemu,
- kompleksnost nasproti razumljivosti,
- točnost nasproti pravočasnosti,
- natančnost oziroma preciznost nasproti nizki nestanovitnosti.

Kot že omenjeno, dobra komunikacija bo omogočila upravljanje z različnimi pričakovanji in omogočila določitev prednostnih nalog. Glavni cilj projekta mora biti jasno zastavljen, da se tekom implementacije ne bi skrenilo s poti (Czarnecka, 2016).

Različne banke bodo imele različne težave pri implementaciji MSRP 9. Velike banke, na primer, imajo zelo kompleksne in raznolike finančne instrumente, manjše mogoče nimajo dovolj kvalitetne baze podatkov, pridobiti bo potrebno tudi kvalitativne podatke o strankah, se odločiti, katere makroekonomske kazalce uporabiti v napovedih, določiti kriterije za prehod iz stopnje ena v stopnjo dve in obratno, dilema bo verjetno tudi, ali in koliko občutljivih informacij razkriti in podobno. Prav gotovo pa bodo vse banke imele velik poudarek na izračunu učinkov po modelu pričakovanih kreditnih izgub, saj bo le-ta imel velik vpliv na njihove poslovne rezultate in finančno premoženje (KPMG, 2014).

Predstavljeni so le nekateri izzivi, s katerimi se oziroma se bodo banke soočale. V samem procesu implementacije in testiranj se bodo sproti odpirala nova vprašanja in nove težave, za katere bo potrebno najti odgovore in konkretne rešitve.

4 NALOGE BANKE SLOVENIJE V ZVEZI Z IMPLEMENTACIJO MSRP 9

Naloga Banke Slovenije je spremljanje implementacije MSRP 9 v bankah. Spremljanje temelji na pismu Banke Slovenije (v nadaljevanju BS) št. 38.30-0043/16-HK z dne 22.02.2016 ter na pobudi EBA in Evropske centralne banke (angl. *European Central Bank*, v nadaljevanju ECB). Pismo BS in vprašalnik ter akcijski načrt so prejele vse banke v slovenskem prostoru. V Sloveniji je obvezujoč za Novo ljubljansko banko, d. d., ki je zajeta v reprezentativni vzorec bančnega sektorja v EU, v katerega je vključenih približno 50 institucij. Preostale banke v slovenskem prostoru so za poročanje zavezane BS. Na podlagi izpolnjenih vprašalnikov bo BS spremljala, na kateri stopnji implementacije MSRP 9 se banke nahajajo in pridobila vpogled v pripravljano oceno vpliva MSRP 9 na računovodske izkaze bank in na regulatorni kapital. Z akcijskim načrtom pa bo na podlagi četrtletnega poročanja omogočeno spremljanje napredka dela v zvezi z implementacijo MSRP 9.

Naslednja naloga je prenovitev relevantnih podzakonskih aktov BS (Banka Slovenije, 2016):

- do konca leta 2016 na področju oblikovanja oslabitev oziroma rezervacij in upravljanja s kreditnim tveganjem. Pri tem bo upoštevala smernice Baselskega odbora in smernice EBA.
- do konca januarja 2017 na področju poslovnih knjig in letnih poročil ter poročanja:
 - sklep o poslovnih knjigah in letnih poročilih bank in hranilnic (prenova shem računovodskih izkazov in določb o razkritjih za namen objave v letnem poročilu ter izvedbenega navodila),
 - navodilo za izvajanje Sklepa o poročanju monetarnih finančnih institucij v delu, ki se nanaša na poročanje knjigovodskih postavk z obrestnimi merami, vključno s podatki za kreditni register (poročilo BS1S), v katerega bo verjetno potrebno vključiti tudi nove zahteve v zvezi s poročanjem podatkov iz kreditnega registra ECB – ANA Credit (angl. *analytical credit datasets*). ANA Credit je podatkovna zbirka, ki vsebuje podrobne informacije o posameznih bančnih posojil v evroobmočju. Te informacije so usklajene v vseh državah članicah.

Preko članstva v Stalnem odboru za računovodstvo, revizijo in poročanje bo BS spremljala EBA pri pripravi končnega osnutka sprememb tehničnega standarda sprememb za nadzorniško poročanje zaradi uvedbe MSRP 9, zlasti v delu finančnega poročanja – FINREP (angl. *FINancial REPorting*). FINREP poročilo je namenjeno kreditnim institucijam, ki za objavljene računovodske izkaze uporabljajo MSRP. Poročilo zagotavlja podobne informacije v rednih bonitetnih poročilih, ki jih morajo kreditne institucije predložiti nadzornim organom (Banka Slovenije, 2016).

Predvidoma do konca leta 2017 mora BS prilagoditi tudi sistem poročanja v delu sprejema in kontrole podatkov, aplikativne podpore informacijske tehnologije ter izhodov za notranje in zunanje poročanje (Banka Slovenije, 2016):

- na obrazcih Izvedbeni tehnični standardi za nadzorniško poročanje na podlagi predvidenih sprememb Izvedbene uredbe Komisije (EU) št. 680/2014. Prvo poročanje bo predvidoma po stanju 31.03.2018;
- poročilo BS1S na podlagi sprememb Sklepa in Navodila o poročanju monetarnih finančnih institucij. Prvo poročanje bo predvidoma po stanju 01.01.2016 v aprilu 2018. Prvo redno poročanje pa bo predvidoma po stanju 31.03.2018 do 10. delovnega dne v aprilu.

BS bo predvidoma do konca junija 2018 izvedla nadzor nad kakovostjo posredovanih podatkov v prenovljenih poročilih za prvi referenčni datum (31.03.2018) in obvestila banke o ugotovljenih nepravilnostih pri poročanju in podala morebitne zahteve po odpravi teh nepravilnosti (Banka Slovenije, 2016).

V nadaljevanju sta na kratko opisana vprašalnik in akcijski načrt implementacije MSRP 9, ki so ju dobile banke v izpolnitev in s katerima bosta tako EBA kot tudi BS ugotavljali vplive tega standarda na banke.

4.1 Vprašalnik v zvezi z implementacijo MSRP 9

EBA želi z izvedbo ocene vplivov implementacije MSRP 9 spoznati vplive uporabe tega standarda na banke v Evropskem gospodarskem prostoru. To je prva faza ocenjevanja vplivov MSRP 9 na banke v EU, saj se EBA zaveda, da banke trenutno še razvijajo potrebne postopke, modele in zmogljivosti za implementacijo ter da se lahko kakovost podatkov, ki bodo pridobljeni v okviru tega ocenjevanja, v prihodnje še izboljša (EBA, 2016).

Rezultati tega vprašalnika bodo pomagali bolje razumeti, kako se banke pripravljajo na začetek uporabe MSRP 9, kako si razlagajo standard ter s kakšnimi izzivi se pri tem srečujejo.

EBA želi na ravni Evropske unije pravočasno identificirati vpliv MSRP 9 na regulatorni kapital, probleme v zvezi z implementacijo MSRP 9 ter razlike v uporabi MSRP 9 med institucijami in jurisdikcijami.

Ocenjevanje vplivov MSRP 9 je sestavljen iz dveh delov. Iz opisnega oziroma kvalitativnega in kvantitativnega dela.

V opisnem oziroma kvalitativnem delu vprašalnika se vprašanja nanašajo na naslednja področja (EBA, 2016):

- status in vodenje projekta MSRP 9,
- razvrščanje in merjenje,
- zahteve glede oslabitev,
- obračunavanje varovanja pred tveganjem,
- regulatorni kapital,
- drugo.

Kvantitativni del vključuje oceno nekaterih podatkov iz računovodskih izkazov in z njimi povezane podatke o kapitalski ustreznosti, ob predpostavki, da se je na referenčni datum uporabljal MSRP 9. Kvantitativni del vprašalnika zahteva izpolnjevanje vpliva MSRP 9 v treh tabelah za naslednja področja (EBA, 2016):

- razvrščanje in merjenje,
- zahteve glede oslabitev,
- vpliv MSRP 9 na regulatorni kapital.

4.2 Akcijski načrt implementacije MSRP 9

Akcijski načrt za implementacijo MSRP 9 je razdeljen v naslednja osnovna področja:

- razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov,
- oslabitve in rezervacije,
- ocena učinka na računovodske izkaze in regulatorni kapital,
- razkritja,
- poročanje.

V akcijskem načrtu, ki se nahaja v prilogi št. 1, so po zaporednih številkah opredeljene aktivnosti z roki in v okviru teh aktivnosti so primeroma našteje tudi podaktivnosti, ki služijo banki kot opomnik za izvedbo posamezne aktivnosti (Banka Slovenije, 2016).

Banke, ki so zajete v reprezentativni vzorec EBA, so morale akcijski načrt za implementacijo MSRP 9 oddati do 30.04.2016. Preostale banke odgovore na vprašalnik lahko oddajo v dveh delih, in sicer opisni del do 31.05.2016, kvantitativni del z zahtevanimi podatki v priloženih tabelah po stanju na dan 31.12.2015, pa morajo poslati do 30.09.2016. Banke bodo morale potem do konca vsakega četrletja poročati o napredku dela po akcijskem načrtu, v katerih morajo navesti odstopanja od načrtovanih rokov za izvedbo posameznih aktivnosti, razloge za zamudo ter ukrepanja, s katerimi bodo dosegle zastavljene cilje. Banka Slovenije bo na podlagi teh poročil izvajala bilateralne razgovore z

bankami, pri katerih bodo vidna pomembna odstopanja od zastavljenih rokov po akcijskem načrtu.

Kot že povedano, želi EBA z izvedbo ocene vplivov implementacije MSRP 9 spoznati vplive uporabe tega standarda na banke v Evropskem gospodarskem prostoru. To je prva faza ocenjevanja vplivov MSRP 9 na banke v EU, katere namen je pridobiti začetna stališča bank. Začetek izvajanja druge faze je predviden za leto 2017, ki je časovno bližje začetku uporabe MSRP 9. Glede na rezultate prve faze bi lahko druga faza vključevala podrobnejša vprašanja o vplivu MSRP 9 na kapital in vzajemnim vplivanjem med MSRP 9 in drugimi bonitetnimi zahtevami (EBA, 2016).

SKLEP

V času svetovne gospodarske krize so se pokazale številne nepravilnosti tudi v bančnem sektorju. Banke so namreč utrpele precejšnje izgube, ker so bile v dobi gospodarske rasti pripravljene sprejemati večja tveganja ali le-teh niso zaznale. Mnogi so za velike izgube bank okrivili tudi računovodske standarde. Ti naj bi bili pomanjkljivi in zapleteni ter dopuščali preštevilne izjeme in odstopanja. Zaradi tega se je IASB odločil za zamenjavo MRS 39 z MSRP 9, ki naj bi te pomanjkljivosti odpravil.

MSRP 9 prinaša nov model razvrščanja in merjenja, ki temelji na poslovnem modelu podjetja in značilnostih pogodbeno dogovorjenih denarnih tokov za posamezna finančna sredstva. Poslovni model je odvisen od namena upravljanja finančnih instrumentov. Namen upravljanja s sredstvi je lahko pridobivanje denarnih tokov ali trgovanje ali pa oboje.

Na področju oslabitev je temeljna sprememba zamenjava modela nastalih izgub z modelom pričakovanih izgub. Kot je bilo že omenjeno, je to ob izbruhu svetovne gospodarske krize najbolj prišlo do izraza pri bankah, ki so utrpele največje izgube prav zaradi modela nastalih izgub. Model pričakovanih izgub predstavlja za banke velik izziv zaradi velikega števila različnih finančnih instrumentov. Ta model zahteva tudi bistveno večji nabor informacij, ki so zbir preteklih podatkov, trenutnih razmer in napovedi za prihodnost. Te informacije bankam omogočajo oceniti pričakovane kreditne izgube. Prednost, ki jo prinaša nov model, je torej v zgodnjem pripoznavanju pričakovanih kreditnih izgub. Model pričakovanih kreditnih izgub zajema tri stopnje, odvisno od verjetnosti plačila pričakovanih denarnih tokov. V prvi stopnji se računa 12-mesečno kreditno izgubo, v drugi in tretji pa vseživljenjsko kreditno izgubo. Po mnenju KPMG (2014) bodo banke morale uporabiti veliko mero presoje, kako definirati pomembno povečanje kreditnega tveganja za prehod med stopnjo ena in stopnjo dve.

Na splošno je model merjenja pričakovanih izgub po MSRP 9 bližje regulatorni metodologiji merjenja pričakovanih izgub, in sicer IRB pristopu, zato se pričakuje, da bodo

banke iskale skupne točke med obema merjenjema in si tako malo poenostavile implementacijo tako s tehnološkega kot tudi stroškovnega vidika. Labat in Lemonnier (2015) pa opozarjata, da EBA v naslednjih letih načrtuje program regulatornih sprememb, ki bodo vplivale na IRB pristop. Banke bodo tako morale biti pozorne tudi na te spremembe.

Učinkovitejše je tudi obračunavanje varovanj pred tveganji. Cilj obračunavanja varovanja pred tveganji je v poslovnih poročilih predstaviti aktivnosti oddelka upravljanja s tveganji, ko finančne instrumente uporabijo za upravljanje svoje izpostavljenosti pred določenim tveganjem.

Do začetka obvezne uporabe MSRP 9 je manj kot dve leti, zato se banke aktivno pripravljajo na implementacijo novega standarda. Kompleksnost predvidenih sprememb zahteva zelo dobro sodelovanje mnogih oddelkov banke. Med njimi mora potekati učinkovita komunikacija, saj se le tako lahko zagotovi kakovostno delo na področju vseh sprememb, ki jih prinaša in zahteva MSRP 9.

Izzivov, s katerimi se banke srečujejo pri implementaciji MSRP 9, je veliko. V nalogi jih je izpostavljenih le nekaj. Banke morajo biti pozorne na to, da bodo pri svojem poslovanju upoštevale tako zahteve MSRP 9 kot tudi lokalno oziroma državno zakonodajo. Na tem področju ima nekaj nalog BS, ki mora prenoviti nekatere podzakonske akte in načine poročanja. Spremljati mora tudi aktivnosti bank v procesu implementacije MSRP 9.

Tudi EBA bo s pomočjo vprašalnika spremljala vplive MSRP 9 na banke. Na ravni Evropske unije želi pravočasno identificirati vpliv MSRP 9 na regulatorni kapital, probleme v zvezi z implementacijo MSRP 9 ter razlike v uporabi MSRP 9 med institucijami in jurisdikcijami. Prav zaradi morebitnih razlik v uporabi MSRP 9 se lahko pričakuje, da se bodo nekatere rešitve izkazale za neučinkovite in bodo skozi leta uporabe zahtevane še kakšne spremembe ali dopolnitve standarda.

Aktivnosti bank na področju implementacije MSRP 9 bo zanimivo spremljati še naprej, saj se skozi proces izvedbe pojavljajo novi izzivi in nova vprašanja, na katera morajo banke najti odgovore.

LITERATURA IN VIRI

1. Banka Slovenije. (2016). *Pismo Banke Slovenije št. 38.30-0043/16-HK z dne 22.02. 2016, Aktivnosti in vprašalnik v zvezi z implementacijo MSRP 9 / Implementation of IFRS 9* (interno gradivo). Ljubljana: Banka Slovenije.
2. BDO. (2014). *Need to know: IFRS (2014) Financial Instruments – Classification and Measurement*. Najdeno 17. julija 2016 na spletnem naslovu http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/Need%20to%20Know/Documents/NTK_print%20IFRS%209%20ClassMeas.pdf
3. BDO. (2016). *IFRS in Practice 2016: IFRS 9 Financial Instruments*. Najdeno 17. julija 2016 na spletnem naslovu http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/IFRS%20in%20Practice/Documents/IFRS9_print.pdf
4. Czarnecka, K. (2016). *IFRS 9 implementation challenges; Sessions: Impairment, Areas to be impacted by IFRS 9*. Ljubljana: Deloitte Poland.
5. Deloitte. (2014). *IFRS 9: Financial Instruments, Overview of the new requirements*. Najdeno 16. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/be/Documents/financial-services/be-fsi-deloitte-seminar-ifrs-9-awarebess-04-11-2014.pdf>
6. Deloitte. (2016a). *IFRS 9: Financial Instruments – high level summary*. Najdeno 3. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://www2.deloitte.com/ru/en/pages/audit/ifrs-news-2016/13-april.html#>
7. Deloitte. (2016b). Posebna izdaja na temo novega standarda MSRP9 – Finančni instrumenti. *Računovodske novice, februar 2016*. Najdeno 7. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www2.deloitte.com/si/sl/pages/audit/articles/accounting-news-feb1-2016.html>
8. Deloitte. (b.l.). *IFRS 9 – Financial Instruments*. Najdeno 7. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs9>
9. European Banking Authority. (2016). *Navodila in predloge za oceno vplivov MSRP 9* (interno gradivo). Ljubljana: Banka Slovenije.
10. Ernst & Young. (2014). *Impairment of financial instruments under IFRS 9*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/\\$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf)
11. Grand Thornton. (2013). *IFRS News: IFRS 9 Hedge accounting*. Najdeno 16. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/2013/gti-ifrs-news-special-edition-hedge-accounting-landscape.pdf>
12. Grand Thornton. (2015). *Get ready for IFRS 9: Classifying and measuring financial instruments*. Najdeno 16. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/gti-get-ready-ifrs-9-issue-1-classifying-and-measuring-financial-instruments-upd.pdf>
13. Grand Thornton. (2016). *Get ready for IFRS 9: The impairment requirements*. Najdeno

16. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/get-ready-for-ifrs-9-issue-2-the-impairment-requirements.pdf>
14. International Accounting Standard Board. (2013). *Snapshot: Financial Instruments: Expected Credit Losses*. Najdeno 16. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/current-projects/iasb-projects/financial-instruments-a-replacement-of-ias-39-financial-instruments-recognition/impairment/exposure-draft-march-2013/documents/ed-impairment-snapshot-march-2013.pdf>
15. International Financial Reporting Standards. (2014). *Project Summary: IFRS 9 Financial Instruments*. Najdeno 4. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/current-projects/iasb-projects/financial-instruments-a-replacement-of-ias-39-financial-instruments-recognition/documents/ifrs-9-project-summary-july-2014.pdf>
16. International Financial Reporting Standards. (2015). *Agenda ref 7: Meaning of current effective interest rate*. Najdeno 30. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2015/December/ITG/AP7-Meaning-of-current-effective-interest-rate.pdf>
17. Kadunc, K. (2016a). Izzivi implementacije MSRP 9 – Finančni instrumenti. *Bančni vestnik*, 1–2(65), 19–22. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu <https://info.zbs-giz.si/bvarhiv/iskanje?Izzivi%20implementacije%20MSRP%209%20%E2%80%93%20Finan%C4%8Dni%20instrumenti>
18. Kadunc, K. (2016b). *Ključni izzivi pri implementaciji MSRP 9*. Ljubljana: Deloitte, d.o.o.
19. Kastelic, H., & Vodopivec Jean, I. (2016). *Aktivnosti v zvezi z implementacijo MSRP 9 v Banki Slovenije*. Ljubljana: Banka Slovenije.
20. KPMG. (2014). *First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments*. Najdeno 17. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.kpmg.com/TR/tr/hizmetlerimiz/Audit/Documents/4-first-impressions-ifrs9-financial-instruments.pdf>
21. KPMG. (2016a). *The Bank Statement IFRS – Global Banking Newsletter*. Najdeno 2. maja 2016 na spletnem naslovu <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/04/banking-newsletter-Q1-2016.pdf>
22. KPMG. (2016b). *The Bank Statement IFRS – Global Banking Newsletter*. Najdeno 2. avgusta 2016 na spletnem naslovu <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/07/banking-newsletter-q2-2016.pdf>
23. Labat, M., & Lemonnier, P. (2015). *IFRS 9 The Novel Paradigm for Credit Loss – Implementation Challenges and Market Updates*. Najdeno 2. avgusta 2016 na spletnem naslovu <https://www.reply.com/en/topics/risk-regulation-and-reporting/Shared%20Documents/IFRS%209%20White%20Paper.pdf>
24. Novotny-Farkas, Z. (2015). *The Significance of IFRS 9 for Financial Stability and Supervisory Rules* (Study). Lancaster: Lancaster University.
25. PwC. (2014). *IFRS 9: Expected credit losses*. Najdeno 1. maja 2016 na spletnem naslovu https://www.pwc.de/de/newsletter/kapitalmarkt/assets/in-depth_ifrs-9-expect

ed-credit-losses.pdf

26. Tong, T. L. (b.l.), *Understanding IFRS 9 (2014) for Directors*. Najdeno 14. avgusta 2016 na spletnem naslovu http://www.masb.org.my/pdf.php?pdf=IFRS%209%20for%20Directors.pdf&file_path=pdf
27. Uredba Komisije (ES) št. 1126/2008 z dne 03.11.2008 o sprejetju mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta. *Uradni list EU*, L 320. Najdeno 17. julija 2016 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008R1126&from=SL>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Akcijski načrt: Priporočeni roki za izvedbo aktivnosti.....	1
Priloga 2: Seznam uporabljenih kratic.....	2

Priloga 1: Akcijski načrt: Priporočeni roki za izvedbo aktivnosti

PODROČJE IN POTREBNE AKTIVNOSTI		Priporočeni rok
1	Priprava akcijskega načrta za implementacijo MSRP 9	april 2016
RAZVRŠČANJE IN MERJENJE FINANČNIH INSTRUMENTOV (R & M)		
2	Priprava osnutka metodologije za R & M	julij 2016
3	Priprava podatkov o razvrstitvi finančnih sredstev	september 2016
4	Sprejem potrebnih aktivnosti za identifikacijo nastajanja tipov pogodb, ki bi jih bilo potrebno meriti po pošteni vrednosti, in vzpostavitev modela za merjenje poštene vrednosti	junij 2017
5	Implementacija R & M in prilagoditev zaradi eventualnih sprememb v obrač. varovanja pred tveganji	december 2017
OSLABITVE IN REZERVACIJE		
6	Identifikacija ključnih področij za spremembe/izboljšanje (delavnice)	maj 2016
7	Priprava osnutka nove metodologije za izračun pričakovanih kreditnih izgub	september 2016
8	Opredelitev podatkov in njihovih virov za potrebe analize in simulacij pričakovanih kreditnih izgub	september 2016
9	Razvoj končne metodologije za ocenjevanje pričakovanih kreditnih izgub v skladu z MSRP 9	junij 2017
OCENA UČINKA NA RAČUNOVODSKE IZKAZE IN REGULATORNI KAPITAL		
10.1	Ocena učinka na računovodske izkaze in regulatorni kapital (posebej iz naslova prerazporeditve in posebej zaradi prehoda na model pričakovanih kreditnih izgub)	
	Prva ocena in posredovanje odgovorov na vprašalnik BS oz. EBA	september 2016
10.3	Druga ocena in posredovanje odgovorov na vprašalnik BS oz. EBA	julij 2017
RAZKRITJA		
11	Opredelitev zahtevanih podatkov za namen razkritij	november 2016
12	Priprava zahtevanih razkritij	
12.1	- v omejenem obsegu že za poslovno leto 2016	januar–februar 2017
12.2	- v celoti za poslovno leto 2017	januar–februar 2018
13	Priprava IT platforme za namen razkritij	december 2017
POROČANJE		
14	Opredelitev zahtevanih podatkov za namen novega poročanja (ITS obrazci, predvsem FINREP in poročilo BS1S)	maj 2017
15	Razvoj IT platforme za namen poročanja	december 2017
16	Testiranje	marec 2018
17	Predložitev prvega poročila BS1S (po stanju na dan 1. 1. 2018)	april 2018
18	Predložitev ITS obrazcev (predvsem FINREP) prvič po stanju na dan 31. 3. 2018	12. maj 2018

Vir: H. Kastelic & I. Vodopivec Jean, *Aktivnosti v zvezi z implementacijo MSRP 9 v BS, 2016, str. 11.*

Priloga 2: Seznam uporabljenih kratic

Kratika	Angleški izraz	Slovenski prevod/razlaga
ARC	Accounting Regulatory Committee	Računovodski regulativni odbor
BS		Banka Slovenije
BS1S		Knjigovodske postavke z obrestnimi merami
dr	Discount rate	Diskontna stopnja
EBA	European Banking Authority	Evropski bančni organi
ECB	European Central Bank	Evropska centralna banka
ECL	Expected credit losses	Pričakovane kreditne izgube
EOM	Effective interest rate	Efektivna obrestna mera
EU	European Union	Evropska unija
EURIBOR	EURO Interbank Offered Rate	Medbančna obrestna mera v evroobmočju
FASB	Financial Accounting Standards Board	Odbor za ameriške standarde računovodskega poročanja
FINREP	FINancial REPorting	Poročanje finančnih informacij
FVO	Fair Value Option	Opcija poštene vrednosti
FVTOCI	Fair Value Through Other Comprehensive Income	Poštena vrednost preko drugega vseobsegajočega donosa
FVTPL	Fair Value Through Profit&Loss	Poštena vrednost preko poslovnega izida
IASB	International Accounting Standard Board	Odbor za mednarodne računovodske standarde
IRB	Internal Rating-Based Approach	Pristop notranjih bonitetnih ocen
LIBOR	London Inter Bank Offered Rate	Londonska medbančna obrestna mera
LGD	Loss given default	Izguba v primeru neplačila
LLA	Loan loss allowance	Popravek vrednosti za izgubo
LLP	Loan loss provisions	Provizija posojilnih izgub
MRS	International Accounting Standard	Mednarodni računovodski standard
MSRP	International Financial Reporting Standard	Mednarodni standard računovodskega poročanja
PiT	Point-in-time	V določenem trenutku
PD	Probability of default	Verjetnost neplačila
SPPI	Solely Payments of Principal and Interest	Pridobivanje denarnih tokov iz naslova glavnice in obresti
TTC	Thru-the-cycle	Skozi cikel
US GAAP	Unated States Generally Accepted Accounting Principles	Ameriška splošno sprejeta računovodska načela